

Mellár Mihály: A magyar nyelv gyökrendszerének alapjai

Összefoglalás helyett:

Nyelvészeink és történészeink előszeretettel származtatják idegenből a magyar alapszókincset. Ebben az öncsonkításban nincs rendszer, nincs módszer, csak hatalmi érdekeket szolgáló „tudományos érvek”. Bach Sándor idejében a legnyomósabb „tudományos érv” a Citadella helyőrsége volt, azt erősítette tovább a Szabadság téri szovjet emlékmű. A nyomás mára, a Tubessel új irányt vett. Alapszókincsünk megcsonkítása önkényes és ártalmas, ezért végső ideje valóságos rendszerbe rakni nyelvünket: olyan rendszerbe, mely tárgyilagosan eldönti, hogy egy szó a magyar nyelv szókincséhez tartozik-e.

A magyar nyelv gyökrendszerének formális megfogalmazása, a szavak és mondatok szerkezetének ésszerű és oksági összefüggéseit önti matematikai formába. A valós gyökrendszer egyszerűsége, természetessége azt sugallja, hogy őseink ismerték és tudatosan alkalmazták a szóalkotásban. Gyermekkorunkban mindannyian szabadon kísérleteztünk a „szó-rakás” tudományával, de nyelvtanunk leszoktat róla. Az értelmiség tagadja a gyökrendszer nyilvánvaló létét, pedig nélküle nyelvünk használhatatlan és értelmetlen szótömeg lenne.

A magyar nyelv formális rendszert alkot:

(1) Alapigazságait, alaptételeinek rendszerét az

(a) alapfogalmak és

(b) alaptételek (axiómák) képezik.

(2) A rendszer tételeit, a szavakat képezzük, a rendszer többi fogalmát a logika szabályai szerint értelmezzük.

(3) Az alapigazságokból egyértelműen levezethető, hogy a szavak (a formális rendszer tételei) a magyar nyelv alapszókincséhez tartoznak-e vagy sem.

1. Alapigazságok:

Alapfogalmak, melyekre a formális rendszer felépül:

- A **gyök** az emberi beszéd értelem teremtő, viszonyítási alapul szolgáló egysége, általában egy szótag (*ő, éG, Hő, KöR, KeR*). *A gyököknek nincs valóság tartalmuk, valós gyök-tárgy viszony nem létezik.*
- A **szó** gyökökből összeregasztással képzett értelmes egység.

- A **képzőhang** önálló értelemmel nem rendelkező hang vagy hangadó, mely hangzásával, hangulatával mégis érzékelteti a szó értelmét.
- A **tükörszó** egy adott szó fordított hangrendű változata (rét | tér).
- A **viszony** tárgyak/fogalmak, jelenségek, tevékenységek közötti kapcsolat, összefüggés.
- Az **értelmezés** valamely szó vagy kifejezés tárgyi/fogalmi jelentésének meghatározása.
- **Rokonértelmű** az a szó, mely jelentését tekintve egy másik vagy több szóhoz, kifejezéshez nagyon közelálló.
- A **fogalomkör** a fogalmaknak valamely általánosabb fogalom alá tartozó csoportja.
- A **nyelv** szavakat alkotó beszédhangokból álló jelrendszer, mint a gondolatok kifejezésének és a társadalmi érintkezésnek eszköze.

Az alaptételek meghatározása (gyökképzés), amely alapján a gyökhálózatok felépíthetők:

Ha egy gyökben egy magán- vagy mássalhangzó megváltozik, illetve helyet cserél (átvetés, tükrözés), akkor az így keletkezett új gyök, vagy ugyanazon értelmű, vagy rokonértelmű, vagy pedig ellenkező értelmű szót képezhet.

Az **elkülönítő** hangváltozások lehetővé teszik az egy fogalomkörön belüli tárgyak/fogalmak egyedi megnevezését, ugyanakkor a könnyen felismerhető hasonlósággal érzékeltetve összetartozásukat is.

Példák:

- Az **eredő** köré görbülést jelentő *Gör* gyökből, mássalhangzó módosulással (G \rightarrow K), eljutunk a *Kör* szógyökig, mely a *köret* szóban az **eredő**höz, ebben az esetben a főételhez való viszonyulást fejezi ki.

- A *MaG* (*MaG*, *MaGzat*, *MaGló*) gyök tükörszava a *GaM* (*GaMó*, *GoMba*, *GöMböc*).

A **hangváltozás** nem tévesztendő össze a szó értelmét egyáltalán nem befolyásoló **hangilleszkedéssel** (hangváltozás: *kér* \rightarrow *kar*, hangilleszkedés: *-ban/-ben*).

A gyököket elképzelhetjük a tér-idő viszonyítási rendszer síkját többé-kevésbé lefedő, különböző formájú és nagyságú mozaikonként, a mozaikok közötti hézagokat hangok, hangadók törmeléke tölti ki. Amikor szót gyártunk, akkor gondolatban összekötjük a tér-időnek ezeket a mozaikjait és törmelékeit, a gondolat egyik mozaikról/törmelékről a másikra ugrik. *Ennek a pásztázásnak a viszonya, a már megélt más hasonlókhöz adja a szó, a mondanivaló értelmét.* A gondolat elmozdulása, vagy mások *gondolatmenetének* (!) a

követése a lényeges, nem az hogy a tér vagy az idő tengelye mentén történt-e az elmozdulás. A magyar mondat ezért lehet értelmes ige (időbeni változás) nélkül is.

2. A szóképzés szabályai szerint a gyököket értelmes szavakká toldjuk, ragasztjuk össze:

A gyökből vagy közvetlenül (módosítás nélkül), vagy képzőhang illetve másik gyök hozzáragasztásával a gyök fogalomkörébe tartozó szót képezhetünk.

A beszéd egymást követő gyökök folyama. A gyököket egymás után rakva, vagy követve mások gondolatmenetét a tér-idő viszonyítási rendszerében, a könnyebb megértés érdekében, a beszéd folyamát tagoljuk, a gyökökből értelmes egységeket rakunk össze. Ezeket az értelmes gyöksorokat, gyökfüzéreket nevezük szavaknak. A szavakhoz további értelemponosító gyököket, képzőket, ragokat is ragaszthatunk, ezért hívjuk nyelvünket *agglutináló, ragasztó nyelvnek*. Azért nem a szokásos RaGozó nyelv megnevezést használom – noha mind a két szó egy gyökből RűGyezett - mert a beszéd eleme elé is RaGaszthatunk újabb elemet.

Minden raggal egy újabb viszonyulási ponttal bővül gondolatunk tárgya. A tudás elvont fogalmait jelölő gyököktől így jutunk el a valós tárgyat/fogalmat jelölő szóig.

A szó értelmét a gyökök viszonylagos helyzete határozza meg.

A nyugati nyelvészet „*veleszületett nyelvi képessége*” (Innate Language Faculty) nem más, mint az emberi elme viszonyítási képessége, a beszéd jelrendszerére alkalmazva.

A természet nagyon gazdaságosan dolgozik: ami egyszer bevált azt újra és újra felhasználja. A légy szeme a szelvényeket érő fényerő viszonylagos változásait észleli. Az emberi szem hasonló elven dolgozik, de több és minőségibb adattal, mintával (pattern) látja el az agyat. Az érzékelés szerve ugyan más, de a hangok feldolgozása hasonló módon történik: a hallóidegeket érő viszonylagos változások mintáiról értesül az agy. A módszer magasabb szinten újra ismétlődik, az értelem viszonylagos összefüggések sora: a tapasztalatokon épült, kialakult rendszerhez viszonyítjuk az új tapasztalati benyomást (pattern recognition).

Egészen jól elvagyunk a virág viszonylagos alakja, színe, illata ismeretével (szebb, sárgább, illatosabb mint a másik), anélkül, hogy pontosan tudnánk fizikai, vegyi, biológiai felépítését. A szavakkal ugyanígy vagyunk, **a gyökök egymásközi viszonya elegendő, és szükséges is, a szavak értelmezéséhez.**

Eukleidesz úgy írta le a pontot mint aminek nincs kiterjedése. A tételek azonban érvényben maradnak akkor is ha a pontok helyébe igencsak kiterjedt csillagokat(!) gondolunk. Az összefüggések ugyanazok maradnak. **Nem a gyök pontos meghatározása, hanem a gyökök közötti összefüggések szükségesek a szavak megértéséhez.**

A gyököknek a szavakban elfoglalt viszonylagos helyzete határozza meg a szavak értelmét. Ha nem így lenne, akkor nem tudnánk beszélni, mivel anyánk nem tanított meg arra, hogy mi a hangok/gyökök/szavak teljes (abszolút) jelentése. Egymás közötti viszonyaikat anyánk tevékenységét és beszédét utánozva sajátítottuk el, nem Á-t, B-t (legfeljebb OÁÁÁ-t, magánszorgalomból!) tanultunk csecsemő korban, hanem tütü-t, papi-t, inni-enni-t stb.

A megtanult szavakban észre vesszük a szabályosan ismétlődő szerkezeti sémákat, és megkísérlünk szavakat képezni létező vagy vélt gyökökből; több-kevesebb sikerrel. A felnőttek sokat mulatnak a néha nyakatekertre sikeredett szavakon, noha legtöbbször értik és ki is javítják a tévedést. Így elég gyorsan megtanulunk gyökökből értelmes szavakat építeni és milliányi szót tudunk képezni, illetve a szabályosan, sőt a kissé hamiskásan képzeteket is, első hallásra képesek vagyunk megérteni.

A Magyar anyanyelvű beszéd közben tud, addig soha nem használt, szót alkotni, úgy, hogy azt beszélőtársa, szótár lapozása nélkül, megértse. (Lásd a miniszterelnökkel kapcsolatos többitucat, szótárban nem szereplő szót.) A magyarul beszélő értelmiség, valami bécsi eredetű rákfene folytán, noha él a nyelvnek ezzel a tulajdonságával, úgy tesz, mintha nem tudná, mintha tudati sárga feltja eltakarná anyanyelve gyökszerkezetét.

Minden nyelv formális rendszert alkot, hiszen a szavak jelentését csak más szavakkal lehet meghatározni: az értelmező szótár szavait kizárólagosan a szótár szavaival határozzuk meg! A legtöbb nyelv számára a szótár az egyetlen vagy a legtömörebb módja a szavak „alkotásának”. Szótári besorolás nélkül nincs új szó, ezeknél a nyelveknél a formális rendszernek nincs hozadéka. Chomsky szerint az angol nyelvnek nemcsak a szavai, hanem még a szavak nyelvtani esetei és többesszáma is, lexikális tétel.

A magyar nyelvvel nem ez a helyzet. Egy nem túl nagy gyökkészletből, néhány nem túl bonyolult leképzési eljárással, szótani szabállyal könnyen legyárthatók a tételek, a magyar nyelv teljes alapszókinca. Megjegyzendő, hogy a magyar szókinca, a gyökök összetételének (kombinációinak) száma, szinte végtelen.

A kölcsönvett szavak meghatározás, szótári magyarázat, magyarázat nélkül érthetetlenek. Az angol szókinca több mint 90%-a (latinból) kölcsönzött... Amikor Teller Ede kijelenti, hogy egy nyelv van, s az a magyar, akkor az érzelmek mellett a tudós éleslátása is beszél belőle. Nem lehet az, hogy egy magyarul beszélő ne vegye észre nyelvünk mély okszerű rendszerét: a KaNcsó és annak KaNyaruló, KoNyuló füle közötti összefüggést.

A gyökhálózat meghatározása:

A rokonértelmű szavakban szereplő gyökök **gyökhálózat**ba kapcsolódnak össze. *Két gyök akkor és csak akkor kapcsolható össze ha*

(i) rokonértelmű szavakban szerepelnek és ha

(ii) csupán magánhangzójuk és/vagy

(iii) egyik alapmássalhangzójuk módosult.

MeGGY	→	MaG	→	MáK
↓		↓		↓
BoGYó		GuMó		MáLna
↓		↓		
BoRóka		GaLagonya		

*Ez a nagyon fontos követelmény biztosítja, hogy a gyökhálózat bármely tagjától el lehessen jutni bármely másik tagjához. De még ennél is fontosabb, hogy segítségével, **ha ismerjük a gyökhálózat egy gyökét, akkor a többi gyököt legyárthatjuk.***

A fenti követelmény szigorú határokat szab az elfogadható mássalhangzó módosulásoknak illetve a hangzó illeszkedésnek. Marácz László megfogalmazásában:

„A teremtő gyökök akkor és csak akkor kapcsolhatók össze, ha (i) rokon jelentésűek, és (ii) ha csupán az egyik alapsalhangzó cserélődik ki. Ily módon biztosítható, hogy a leképezések [szótérképek?] vissza is nyerhetők [azaz, hogy a leképezett szavaktól ismét vissza tudunk jutni az eredeti gyökhöz].” (Marácz László és Montvai Attila A jelenkori magyar nyelv szókészleti fogalmi és jelentéstani szerkezetének numerikus elemzése)

Közvetlenül ezekből a gyökökből (teremtő gyökökből) épülnek fel nyelvünkben a szavak és a mondatok.

Ha a meghatározásban lazítunk a korlátozáson, akkor a gyártás eredményezhet értelmes szavakban nem szereplő betűfüzéreket is, melyeket a nyelv még nem, vagy már nem használ – a rendszer feltárja az összes lehetőséget, emebere válogatja, hogy mit használ fel.

A szóbokor meghatározása: Az egy gyökhálózathoz tartozó gyökökből leképzett szavak szóbokrot alkotnak.

A szóbokrok leírásával és tanulmányozásával Kiss Dénes indíttatásával Varga Csaba és Marácz László foglalkozik.

3. A szavak hovatarozásának eldöntése

A magyar nyelvben a szavak képezik a formális rendszer tételeit (teorémait).

*Minden világos, értelmes szó gyökökre bontható. A szó hangsúlyozott, tehát legfontosabb gyökét **alapszóknek** hívjuk. **Ha az alapszók egy gyökhálózat eleme, akkor a szó a rendszerhez, a magyar nyelv alapszókincséhez tartozik** – a matematika nyelvén: a tétel bizonyítást nyert.*

Ha a szó, a ragoktól eltekintve, nem bontható gyökhálózatba sorolt gyökre, akkor a szó a gyökrendszerből idegen képlet és vagy elfogadjuk mint idegen, jövevényszót - külön, egyedi értelmezéssel - vagy, ha a képlet beilleszthető a gyökrendszerbe, elfogadjuk mint új alapszók, új gyökként. Ebben az esetben az ellenkező értelmű, mondjuk, tükörszavát is elfogadjuk új gyökként. (Bolyai János ezt tette az Eukleidészi mértanban. Mivel a párhuzamossági tételt nem lehetett bizonyítani a többi alaptétel segítségével, ezért mind az állítás, hogy egy egyenesen kívüli pontból húzható párhuzamos, mind az, hogy nem húzható,

egy-egy új alaptétellé váltak. Az első esetben hiperbolikus, a másodikban elliptikus mértanról beszélünk és mindkettőnek része az abszolút mértan, amelyik nem más mint a párhuzamossági tétel nélküli Eukleideszi mértan.)

A szóelemzés, amelyet az előbbi bekezdésben követtünk *fentről lefelé* történt, vagyis a szóból kiindulva jutottunk el (vagy nem) a gyökig, elemeire bontottuk a szavakat – szóelemzést (analízist) végeztünk. A gyakorlatban a formális rendszer *lentől felfelé* működik, azaz új szavakat építünk (szintetizálunk): a gyökökből a szóképzés szabályai szerint új szavakat képezünk.

Végeredményben, néhány gyökből kiindulva, két nagyon egyszerű eljárással:

1. *a gyökök (és képzőhangok) összeragasztásával, illetve*
2. *a gyökök egyes hangjainak megváltoztatásával épült fel teljes szókincsünk.*

A nyelvészek elvesztek tudományuk műszavainak rengetegében és nem látják ezt az előkelő egyszerűséget, vagy lenézik a *kőkorszaki szakit* aki ezekkel a ‘*kezdetleges*’ eszközökkel létrehozta **a Nyelvet**.

A rokonértelmű szavakban szereplő gyökök gyökhálózatokat alkotnak. Minden gyökhálózathoz tartozik egy **szóbokor** a gyökökből szabályosan leképzett szavakból.

Egészen kis számú gyökből is felépíthető egy értelmes nyelv, de kifejező képességét segíti és rövidíti egy *kényelmes számosságú* gyökkészlet. Az emberi gyakorlat, a megismerés állandóan új szavak képzésére ösztönzi a nyelv használóit. *A magyar nyelv minden használója hozzájárulhat a szókincs szaporításához.*

Mesterházy Zsolt ezt így fogalmazta meg:

„A ragozó nyelvűek egyéni szabadságra épített társadalmaiban különös dologra figyelhetünk fel. Népünk minden tagja – feltételezhetően a mágusokkal, tanítókkal, a szellemi életet vezetőikkel egyetemben – öröklött tudásának birtokában maga is teljes joggal elnevezhetett bármit, bármilyen fogalmat. Vagyis a szerves műveltséget bírók saját személyükben is alkalmasak kellett legyenek egyenként is a műveltség alakítására. Ettől szerves ez a műveltség. Nem volt szüksége szavakat átvenni sehonnan sem, mert nyelvét maga állította elő. Nem volt szüksége szóátvételekre. Ettől szellemi nép a ragozók népe és a miénk is, és ősi szerves műveltségének magas szintű, mindenkire kiterjedő, általános és termékeny birtoklása a kulcs a nyelv folytonosan zajló felépítéséhez.” (**Mesterházy Zsolt** *A magyar bronzkor*)

Néha egy-egy új felfedezéshez, amikor a szóragasztás már túl hosszú szót eredményezett volna, egy-egy új gyökkel bővült a nyelv. Ezek a bővülések törés nélkül épülnek be a nyelvbe: a körük kialakuló új szóbokorral párhuzamosan, a régebbiek is új rügyekkel gazdagodnak. A bővülés természetes és szerves, nincs szükség iktatásra, meghatározásra, értelmezésre.

Egy formális rendszer bármelyik tétele lehet alaptétel. Például “az adott egyenessel egy rajtakívüli pontból csak egy párhuzamos húzható” és “a háromszög belső szögeinek összege 180°” tételek egyike lehet alaptétel, a másik pedig a rendszerben levezethető, bizonyítható tétel, és csupán ennyiben tér el egymástól a két tétel egyikével vagy másikkal bővített

abszolút mértan. Hasonlóan ehhez a mértani példához, a gyökrendszer bármelyik (egyszerű) tétele lehet alaptétel. Következésképpen, minden magyarjú személy saját gyökrendszert alkothat, egyénileg megválogatott gyökökkel.

A formális rendszer erőssége, hogy nem kell tudni ki, mikor, milyen értelemben, hogyan írva és ejtve (spell & pronounce) használt először egy gyököt, vagy egy szót. Nem kell ismerni a száz, ezer, ötezer év előtti nyelvet; *mindenki saját anyjától tanulja el a gyökök lehetséges és megengedett viszonyait, a szó- és mondatképzés szabályait, és mint a szerves műveltség részesét, megilleti némi szabadság a nyelvtanban is.*

Természetesen, beszédünkben nem csak gyököket használunk, hanem képzett és jövevény szavakat is. "Például *font* szavunk a középkorban érkezett, s hogy otthon érzi magát, mutatja népes családja: *fontos, fontoskodik, fontolóra vesz, fontolva halad*, stb." (Czakó Gábor) A saját gyökrendszeremben, -lehet, hogy nem teljesen szabályosan, - a *fontol*gató nekem, nemcsupán latolgató, mérlegelő, hanem olyan valaki aki *fonja, fonogatja* gondolatait, lehet, hogy *fondorlatoskodik* is, merthogy körmön*font*. Tehát a *fon*-ból képzem a -t igeképzővel (úgy mint: *öl>öl-t /mind a kettő szúr/ , ár>ár-t /árral sér-t, más a sér-ül/*) a *font* igét.

Az etimológizálók *font~ol~*gatásával szemben, azt *fon~t~ol~*gatom (fonom gondolataim fonatát), hogy ez az utóbbi szóbontás a gazdagabb, és magyarabb is. Különben is, ki emlékszik már a *font* nevű súlyegységre. Nem lehet azzal érvelni, hogy a *font*, mint ige nem létezik, mert a *ker* sem létezik önálló szóként, noha a *kerül, kerít, keret, kert* stb szavaknak félreérthetetlenül meghatározza jelentését.

Ma már teljesen természetes, hogy a ténylegesen nem létező negatív számok viszonyait minden ellenvetés nélkül elfogadjuk. Sőt lehet, hogy sokan épp ezen az állításomon lepődtek meg, annyira „természetesnek” veszik a *csak vélelmezett* negatív számokat. Ezért hozok egy másik példát is. A π egy végtelenül hosszú tizedes tört, magyarul: számjegyekkel pontosan leírni nem lehet: egy ész~szerűtlen (irracionális) szám. Ennek ellenére a kör és átmérőjének viszonya valós, nagyon is létező viszony.

Mivel a magyar nyelv egy műveltségteremtő nép nyelve, **szókincsünk túlnyomó része az gyökökhöz kötődő szóbokrokban van**, törtékes (fraktális) szerkezetet képez. Ennek a szerkezetnek a tagadása képtelenség. Leginkább ahhoz lenne hasonlítható, ha valaki a tagadná a törzsszámok létezését, mondjuk azért, mert azok kirekesztik a négyes számot.

A nyelv szerkezete, a szóbokor önmagában nem összeegyeztethetetlen a finnugrizmussal. Kisebb szóbokrok minden nyelvben vannak, és tudtommal a világ egyetlen valamire való nyelvésze sem tiltakozik ellenük, a magyarokat kivéve. **A szóbokor belsőépítkezéssel jön létre, a nyelv saját elemeiből rak össze új szavakat. Minél több és kiterjedtebb szóbokrok található egy nyelvben, annál nyilvánvalóbb a nyelv eredetisége, ősisége.** A teljes magyar alapszókincs szóbokrokban helyezkedik el!

Lássunk egy, a magyar nyelv gyökrendszeréhez hasonlatos, matematikai modellt:

A **mel**-rendszer mindössze ezzel a három jellel, betűvel rendelkezik:

m e l

A rendszernek számtalan alaptétele (axiómája) van, épp ezért nem tudjuk mind felsorolni, de szigorúan meghatározzuk, hogy melyik betűfüzér ("szó") lehet alaptétele és melyik nem.

Alaptétel meghatározás: $xmlexl$ egy alaptétel, ha x csupán l -ekből áll.

Példák: $llmlelll$ egy alaptétel, melyet $x=l$ behelyettesítésével kaptunk a meghatározásból. $lmlmell$ nem lehet alaptétel, mivel m nem szerepelhet kétszer.

Tételképzési szabály: Ha x, y, z csupa l -ekből álló betűfüzerek és tudjuk, hogy $xmyez$ egy tétel, akkor $xmylezl$ is egy tétel.

Példa: Ha $x=ll, y=lll$ és $z=l$, feltételezve, hogy $llmlllell$ egy tétel, akkor a szabályból következik, hogy $llmlllelll$ is egy tétel. De vajon $llmlllell$ valóban egy tétel? A válasz nemleges. x egyetlen értékére sem lehet az alaptételből az $llmlllell$ "tételt" legyártani, tehát nem is tétel.

Hogy ne vesztegessük az időt ilyen próbálgatásokkal, kezdjük el a legegyszerűbb esetről és gyártsuk le sorban az összes tételt. Annyi időnk ugyan nincs, de azért fogjunk neki.

(1a) A legegyszerűbb alaptétel, amikor $x=l$: $lmelell$, egyben tétel is.

(1b) Az $lmelell$ tételből a szabály szerint következik, hogy $lmllelll$ is tétel.

(2a) A második legegyszerűbb alaptétel $llmelelll$, ismét egyben tétel is.

(2b) Az $llmelelll$ tételből a szabály szerint következik, hogy $llmlelll$ is tétel.

(2c) Az $llmlelll$ tételből a szabály szerint az $llmlllelll$ tétel következik.

És folytathatnánk tovább a sort, az idők végeztéig.

Figyeljük csak jól meg a tételeket, mondjuk a (2c)-t: $llmlllelll$. Igen, az összeadás modelljéről van szó:

2 gyufaszál **m**(eg) 3 gyufaszál **e**(gyenlő) 5 gyufaszál

Az $llmlllelll$ tétel egy furcsán leírt állítás, melynek az a jelentése, hogy $2+3=5$. A **mel**-rendszer az alaptételből, a Tételképzési szabályt alkalmazva legyártja a természetes számok összeadásának összes lehetséges tételeit.

A magyar nyelv gyökrendszere és a mel-rendszer azonos alakú (izomorf) rendszerek. Az egyik rendszer minden elemének megfelel a másik rendszer egy hasonló szerepet játszó eleme:

x , (gyufaszál)l-füzér $\circ \neq$ gyök

m(eg), +	◦ ≠ ragasztás (ragozás)
e(gyenlő), =	◦ ≠ értelmezés
alaptételek gyártása	◦ ≠ gyökképzés
tétel	◦ ≠ szó
tételek, állandó x értékkel	◦ ≠ szóbokrok
stb.	stb.

Nézzük meg az utolsó megfeleltetést közelebbről: Egy adott x értékre legyárthatjuk az összes többi hasonló tételt, úgy hogy állandóan megismételjük a szabály alkalmazását az új tételre. Mondjuk $x=13$ értékre a $13+1=14$, $13+2=15$, $13+3=16$, stb gyufaszálakból kirakott megfelelőit kapnánk. Legyen a gyökrendszerben x értéke PöD, a gyökképzési szabály Marác-z-féle megszigorítását alkalmazva kapjuk a PöDrés, FoDros, BoDor, SoDrás, stb szavakból álló szóbokrot.

A hasonlóság, az azonos alakúság kimutatásának legfontosabb következménye, hogy ezután a gyökrendszert kétségbe vonni annyit tesz, mint kétségbe vonni a $2+3=5$ igazságát.

Kérdés: Mennyi az esélye annak, hogy az 'xmlexl' kifejezések különböző más rendszerekben jöttek létre és csak véletlenszerűen összedobálva hozták létre a teljes osszaadási táblát?

Nos, aki erre a kérdésre megfontoltan válaszolt, az egyben arra is válaszolt, hogy lehet-e egy szóbokor bármelyik szava idegen eredetű. **Ami a mel-rendszerben legyártható az a mel-rendszer tétele.** Természetes, hogy a $2+3=5$ állítás, kifejezés más rendszerekben is megfogalmazható, de **kizárólag a mel-rendszer, vagy vele azonos alakú rendszer, tétele.** **Következésképpen, a szóbokorba sorolható szavak a magyar nyelv alapszókincséhez tartoznak. Pont.**

A mel-rendszernek adhatunk más tolmácsolást is:

2 gyufaszál **marad**, ha 3 gyufaszálat **elveszünk** 5 gyufaszálból.

Ez a kivonás modellje. Egy fonák világban, valószínűleg ezzel indulna az elsősztályos számtantantítás. Ebben a fonák világban az a jó, ami nekünk rossz. A negatívok világában a szóalkotást a kivonással modellezzik. A szavakból elvonással kapják a gyököt, vagy ahogy nevezik: a "szótót" (kapál – l = kapa, példa a MÉKSz-ből) - építkezés helyett lebontás: célzatos lerombolása a nyelvnek, s mivel nyelvében él a nemzet...

Összefoglaló a formális rendszerekről

Egyenes a természetben nem létezik. Ha egy vonalat látunk, akkor annak van szélessége. Márpedig a mértan szélesség nélkülinek tételezi fel az egyenest. Az egyenes, tehát, egy gondolati képződmény, a természetből elvonatkoztatott (absztrahált) fogalom. Az összefüggések, azonban, amelyeket a mértan tételei megfogalmaznak az egyenesről, a

természet valós viszonyai. Gombfocizó, földmérő és csillágász a valós világra alkalmazza ezeket az összefüggéseket.

Számok a természetben nem léteznek. A természetben nincs egy, kettő, $\frac{1}{3}$, -13. Természetesnek vesszük a számláláshoz használt természetes számokat, pedig azok is csak a világ mennyiségi viszonyaiból elvonatkoztatott fogalmak. Elvonatkoztatások, melyekkel nagyon pontos és fontos mennyiségi viszonyokat fejezhetünk ki a valós világról.

A gyököknek nincs valóság tartalmuk, csak lappangó lehetőségeket tartalmaznak. Nem létezik a valóságban semmi olyan ami benne van a *körben*, a *köretben* és a *körözöttben* is. A *KöR*, *mint gyök*, egy elvonatkoztatás, amely a *KöRet* szóban a főételhez viszonyítva adja meg egy másik étel helyét, szerepét. A *kör*, *mint szó*, valóságos viszonyt fejez ki: a síknak azokat pontjait határozza meg, amelyek *“egyenlő távolságra lenni”* viszonyban vannak az eredővel. A *KeR* gyök nem is létezik mint önálló szó, mégis ösztönösen értjük, hogy a *KeRet* szóban ugyanazt a viszonyt fejezi ki mint a *kör* a *köretben*. A *KaRám KöRül-KaRolja* az állatokat, a *KáVa* a kutat, a *GöRgő* a tengelyét. A *GoLyó* minden oldalról *KöRülzárja* a tér egy részét. Ha néhány szót értünk ezek a szavak közül, akkor a többit is könnyen megértjük, mivel hasonló viszonyulást fejeznek ki.

A magyar nyelv szavai valós viszonyok, a természettől elvonatkoztatott gyökök összefüggései.
A magyar nyelv szótana a gyökök összefüggéseivel foglalkozik (majd). Nem azt várjuk a magyar nyelvtantól, hogy meghatározza a gyökök jelentését, csak azt, hogy feltárja milyen formális összefüggésben lehetnek egymással, milyen viszonyokat fejeznek ki.

Ha a gyök ugyanolyan teljes (abszolút) jelentéssel bírna mint szó, akkor a kör valami ételféle jelentéssel is rendelkezne. Erről szó sincs. Nem a *KöR* gyök jelentéstartalma adja *KöRet* értelmét, hanem a *“valamit körül venni”* viszonyulás. *KaRám*: „valamit *KaRokként* körülölelni” *KaRvastagságú* szálfákkal viszony. A *KeRék* megmunkált fából készül. A *KeRet*: megmunkált fával (léccel) *“valamit körül venni”* viszonyt fejezi ki. A (léc)*KeRítés* *KeRtet* *KeRít* *KöRül*.

A *KöR*, *KeR*, *KaR*, *KáV*, *GöR*, *GoLy* gyökök *gyökhálózatba* kapcsolódnak össze, eleget téve a *Maráczi* követelményeknek. A szavak, melyeket ezekből a gyökökből képezünk, egy *szóbokorhoz* vagy *szócsaládhoz* tartoznak.

A nem gyökrendszerre épülő nyelvekben a szavak maguk az elvonatkoztatások, melyek csak a kifejezésekben kapnak valós tartalmat. *Ezekben a nyelvekben a szavak lexikális tételek, értelmüket a szótár más szavaival lehet csak meghatározni.*

A formális rendszer hozadéka

Nos, miután bemutattuk, és a hasonló alakúsággal bizonyítottuk, hogy a magyar nyelv egy *Post-féle* formális rendszert alkot, vonjunk le ebből a tényből néhány következtetést.

Először is, ez a termékek legyártására szolgáló zárt rendszerekhez hasonló modell nem helyettesíti és nem szorítja ki a gyökrendszer semmilyen más megközelítését, csak vonatkoztatási rendszerbe rakja a gyökökből levezethető szavakat. A modell nem adhat választ arra, hogy hol, mikor, milyen megfontolásból születtek az egyes gyökök illetve szavak, ellenben behatárolhatja a lehetséges gyökök, az *y* hangok, az *yX*, *Xy* hangadók és a számításba jöhető *ZyX* képletek/gyökök számának felső határát.

Élő nyelvről lévén szó, *a formális rendszer képletei csupán lehetőségek*, melyekkel a nyelv élhet(ett) más tényezőket is figyelembe véve, mint például a hangok ézelmi töltete (k: kő, kemény; gy: lágy, langyos).

A magyar nyelv ugyanolyan formális rendszert alkot mint a mértan, a számelmélet, a relativitás elmélete és a többi alaptudomány. Valójában ezeket kellene a nyelvhez hasonlítani és nem fordítva, hiszen a nyelv a megismerés, a gondolkodás egyik eszköze. Az emberi ismeretek rendszerbe rakása a nyelvvel kezdődik. Civilizáció csak a világgal, a természettel összhangban jöhet létre. Az ember tudását szavakba önti, hogy az ismereteket kicserélhesse a közösséggel, hogy átadhassa a következő nemzedéknek. Szükségszerűen a nyelv tükrözi a megismerés és tudás legelemibb formáját: a rendszerezést. *A szóbokrok alkotják a magyar nyelv formális rendszerét: nyelvünk tételei, a szavak összefüggő hálózatokba csoportosulnak, egy-egy gyökből kiindulva.*

A más formális rendszerekkel való hasonlóság ténye értelmet és jogszerűséget (legitimitást) ad a gyökrendszer létezésének. A magyar nyelv gyökrendszeren alapuló felépítményének előkelő egyszerűsége, a tételek bizonyíthatóságának játszi könnyedsége elegendő ok a régi nyelv- és szótan lecserélésére és egy új, nyelvünknek jobban megfelelő megírására.

A formális rendszer tételei az alapigazságokból épülnek fel, következésképpen a magyar nyelv gyökrendszerének szavai gyökökből épülnek, tehát *nyelvünk belsőleg építkező nyelv*. Minden szóról tárgyilagos (objektív) mérce szerint eldönthető, hogy vagy alap- vagy jövevényszava nyelvünknek: a szóbokrokba sorolható szavak az alapszókincshez tartoznak. *A rendszert meghatározó alapigazságok nem lehetnek a rendszertől idegen elemek.*

Nem csoda ha nyelvészeink kézzel lábbal tiltakoznak ez az elmélet ellen. Eddig ugyanis, mire az instant kávé elkészült, kész volt az “instant publikáció” is: csak a hasukra csaptak és levezzették a szlovák **krcab** szóból a KORondi KORong fölé GÖRbülő GÖRöncsér saját KEZüleg KÉSztített **KORSó**-ja nevét.

/Két hasonló szószármaztatást ajánlok egynek az árán (ingyen), sőt, még egy ráadást is: A tyúk és kapar szavaink az ausztráliai Nagy Homoksvatag benszülötteinek **tjukarpa** (= Dreamtime, dreaming: a legendákkal övezett út, melyet az őslakosok “végig kapirgálnak” élelem után kutatva) szavából származik. Tudva levő, hogy a tyúk kikaparja az álmot: *tjukarpa* \approx *tyúk-kapar*. Ez jobb mint a **krcab** \approx **korsó**, igaz? Vajon hol vettük át a benszülöttektől ezeket a szavakat, kérdezhetik? Együtt halászgattunk az Északi-tengerben, aztán megunva a szálkás halakat, mi nyugatnak vettük az irányt a tyúkokkal, ők pedig délre mentek **maku**-t (witchetty grub: *mákos guba mák nélkül!*) csemegézni. De lám a vér nem vállik vízzé: ma is egyformák vagyunk az alkohol fogyasztásban és a korai elhalálozásban, és hamarosan az éltszínvonalunk is kiegyenlítődik .../

Had mutassam be a finnugrista szószármaztatás egy mesterpéldányát: A *RaG* szó nyelvújítási szóalkotás, a *ragad*, *ragaszték* szavak lerövidítése. A MÉKSz szerint: *ragad* [ʔfgr többől]. Melyik többől? Minek ez a nyakatekerés, miért nem egyszerűen „rag [fgr]”, kérdezik? Jogosan, mivel a *rág* [ʔfgr] eredeztetése világosan utal arra, hogy a finnugor ősök is kezdetben önmaguk állították elő a ragasztót, például összeRáGva a meggyfa enyvét vagy valamilyen keményítő tartalmú magot? Erre a szószármaztatási csalafintaságra azért van szükség, mert valamelyik nyel-vész (le~NyeL~i és gyomrában el~VéSz nyelvünk) rájött, hogy a ragadással kapcsolatos szavak ugyan nem, de a háztetőt „leragasztó” *rag* gerenda neve levezethető egy szláv szóból. Ha már van egy *rag* szavunk, miért vennénk át egy másikat a szlávoktól? Hát

azért kellett törölni, letagadni a **rag**-ot, hogy átvehessük a **rag**-ot és 'hállától duzzadó szívvel gondoljunk a testvéri szláv népekre, akik barbár, bögatyás őseinket házépíteni megtanították'. Bocsánat, le a gatyával, az is szláv szó!

És le a bővel is (a barbár maradhat), mert a turkisták sem különbek. Kiszely István *A magyar nemzet őstörténete* című munkájában *A magyar nyelvről* szóló fejezetben a törökből eredeztetni alapszókincsünket. Az 1750 "török eredetű alapszavunk" (micsoda fogalmi zavar?!), között van a **bő** szavunk. Ez egy hangutánzó szó (őseink tehát még hangutánozni sem tudtak!), a **bögés** hangja. A **bölény** jellemzően **bő** hangja miatt kapta nevét, hangját **bő** szájnnyillással ejti, elejtése **bőséges** táplálékot biztosított őseinknek, aki rendelkezett a szétosztás jogával az a **bő** volt. A kis **bölömbika** **bölényt** utánzó ugyancsak **bő** hangja miatt kapta nevét. A józan ész a hangutánzó szótól vezet az elvont értelemű szavak felé és nem fordítva! A magyar, **vagy** a török **bő** rangjelző szóból képezte a bögés, bömbölés stb hangutánzó szavakat, **vagy** nem tudta a bögő hangot hallató bő-húsú állatot összekötni a bőséggel. Mindkét eset képtelenség! És ezt jól tudják azok akik ilyeneket írnak, de céljuk a magyar nép lealacsonyítása.

Hogy a két nyelvnek vannak közös szógyökei, az egészen más; rokonítást csak a közös gyökök és nyelvi szerkezet alapján lehet és szabad kimondani. A "**bő**" **legfeljebb egy ilyen közös gyök**, semmi esetre sem törökből átvett (alap?!) szó.

A magyar nyelv szóbokrai, mint minden törték (fraktál), természetes képződmények. Kölcsönvett szavak, különösen képzett szavak köré nem alakul(hat) ki nagyobb szóbokor. A magyar nyelv **eredeti**, sem nem finnugor, sem nem török eredetű, noha fakadhatnak közös töről (a kettő nem ugyanazt jelenti). A magyar nyelv annyira eredeti, és önmagából építkező (endogen), hogy **formális rendszert alkot**, a mértanhoz, számelmélethez hasonlót és kulcs lehet az értelmezhetőség teljes megfejtéséhez a legújabb, a tükör-idegsejtekkel kapcsolatos kutatások mintanyelveként.

Az ókori földmérési ismeretek bővülésével egyre határozottabban kibontakozott "egy már összefüggésekkel részben átszőtt *rendszerféle*, az addig egymás mellett, összefüggések nélkül álló fogások, eljárások *gyűjteményéből*. A gépiességre szoktató 'csináld utána' helyébe mind több és több ízben az értelemre alapított 'azért mert' lépett. Ez a rendszerféle is sok évszázadon át fejlődhetett, amíg végre a geometria tiszta s elméleti *tudományává* érlelődött: olyan nagyszabású és egységes *deduktív* rendszerré, amilyen Eukleidész Elemeiben maradt fenn." (Dávid Lajos *A két Bolyai élete és munkássága*)

Nyelvünkkel ez a folyamat fordítva játszódott le: a nyilvánvaló, tagadhatatlan rendszerről, a szavak ésszerű összefüggéséről, melyet őseink ismertek, jelenlegi nyelvtanunk semmit sem tud. Őseink ismerték a nyelv szóképző (szó-rakó) és rendszerező szabályait. Alapszókincsünk valós szerkezete arra utal, hogy ős szótanunk sokkal régibb eredetű bármely formális tudománynál, tehát a mértannál is. Kezdetben volt az ŐS-TaN ... a gondolkodás *rendszerezés* is, épp a gondolkodás kifejező eszköze, a nyelv maradt volna ki a rendszerezésből? Ezt még Chomskynak sem hiszem el.

Az *értelmes viszonyokra utaló* gyökök egy külön *mélyszerkezeti értelmet* visznek a szóba. A magyar szavak nem "üresen kongók" mint a görög, ahogy azt még Aszklepiosz megállapította. (Bővebben erről Varga Csabánál)

A magyar szavak valójában két szinten értelmezhetők:

- a *gyök* (teremtő gyök) a szó mélyszinti értelmét határozza meg,
- a *szó* a felszíni, jelentéstani értelem hordozója.

Lássuk most egy példán a fentieket: a **GöR** gyök azoknak a szavaknak az építőköckája melyek egy eredő (origo) köré **GöR**bülést fejezik ki; a **GöRgő** hengeralakú, tengely köré görbülő eszköz tárgyak gördítésére.

Tisztázzuk le még egyszer: *A mennyiségtan alaptételei és képzési szabályai tetszőlegesen, egyedül a **tételek valóságosak*** – az alapigazságok és alaptételek, a tételeknek csak egy magyarázatát adják a sok közül. (A mértan tételei bizonyíthatók, de a pont nem határozható meg, a tételekből következtetünk vissza jelentésére. A síkban két egyenes egy pontban metszik egymást – hangzik a tétel. Ebből következtetünk arra, hogy mi is a pont. Az egyenest ellenben csak pontjaival tudjuk meghatározni.)

A szavak felszíni értelme a valóságos, a G_R gyökváz csak alaki (morphologiai) képlet, értelmét a szóban kapja. Ezért vigyázni kell amikor a G_R, K_R stb. gyökvázak létezéséből (már amennyire egy elvonatkoztatás létezik) azt a következtetést vonjuk le, hogy a magyarban a mássalhangzók az értelem hordozói. A mélyszinti értelem legtöbbször nem is nyilvánvaló (KeR), csak a szóból (KeR-et) következik. (Egy kormánykerék csak az összeszerelt gépjárműben használható rendeltetésének megfelelően, de nélküle a jármű nem vezethető.) Marácz "(i) rokon jelentésűek" feltételét, ezért így módosítottam: "(i) rokon értelmű szavakban szerepelnek".

Minden formális rendszerben megfogalmazható olyan tétel, amely nem bizonyítható (Gödel tétele). Ez egy új fogalomkör, melynek jelölésére bevezethetünk egy új gyököt, sőt ellentétes értelmű párját is, anélkül, hogy a fennálló rendszert megbolygatnánk. Őseink éltek is ezzel a lehetőséggel.

Ugyancsak bővül a gyökkészlet amikor két (vagy több) ilyen formális rendszert alkotó nyelv egyesül. Egyesülésük a gyökök szintjén történik: a gyökhalmazok egyesítése (uniója) képezi az új nyelv gyökeit. Mindkét nyelv saját folyamatos, alá- vagy fölérendelés nélküli, fejlődésként éli meg az egyesülést. Avarok, székelyek, kunok, jászok, palócok, stb, és **magyarok** úgy élték meg egybeolvadásukat a **magyarságba** mint saját természetes, kulturális előrelépésüket; nyelvét egyikük sem veszítette el, ellenkezőleg továbbfejlesztette azt az új gyökökkel és a rájuk épülő új szavakkal.

A mai magyar nyelv leszármazottja mindazoknak az óvilági ragasztó nyelveknek, melyek gyökei az évezredek során beleépültek a nyelvbe és egyben őse is azoknak a nyelveknek, hiszen a nagy földrajzi távolságok ellenére is voltak közös gyökeik. A nagy folyami és folyóközi civilizációk Mandzsúriától Magyarorszáig és Indiától Egyiptomig mind ragasztó nyelvűek voltak. Az őket követő beltengeri civilizációk belőlük fejlődtek ki. Közöttük a sztyeppe lovasság révén élénk kulturális, anyagi és technológiai cserekereskedelem folyt, mellyel együtt járt a javakhoz kapcsolódó szógyökök cseréje is. A közös szógyökök tették lehetővé ezeknek a nyelveknek az egymáshoz közeledését, esetleges teljes és megrázkódtatás nélküli egymásba forrását is.

Tájszólás úgy alakulhat ki, hogy egy földrajzilag elszigetelt terület nyelvileg is elszigetelődik, leszakad a többség nyelvéről. Nem így a magyarban! Például, amíg a többség az 'ë'-t 'e'-nek, addig egyes tájnyelvek 'ö'-nek ejtik.

„*Fel*-et ejtünk az e-ző tájszólásban, *föl*-t mondanak az ő-zők, de ez ezer év alatt sem vezetett nyelvhasadáshoz! Miért nem? Mert finom jelentéskülönbségek alakultak ki, amelyekre e-zőnek, ő-zőnek egyaránt szüksége volt. Mindketten *felezik* az almát és *fölözik* a tejet, ráadásul a *fölözött* tejet együtt nevezik *feles* tejnek, és véletlenül sem *fölösnek*, mert éppenséggel *föletlen* és nem *feletlen*, ugyanakkor nem *feltétlen fölösleges*. Itt *föl/fel* határozók és igeirányítók pajkoskodnak egymással és a *fél* főnévvel. Ami Pesten *csecs*, az Kecskeméten *csöcs*, Tunyogmatolcson *csics*, sokféle *cici*, ám aki emi, azaz szopja, az mindenütt *csecsemő*, és sehol sem *csöcsemő*, vagy *cicimő*. A bajuszomat *pedrem* Beregben, *pödröm* Sárközben, de itt is, ott is, *perge* helyett *pörge* lesz a bajuszom, akár a kalapom. A táncban viszont *pöndörülés* helyett *penderülök*. Ha megunnak a kocsmában, *kipenderítenek*, s nem *kipöndörítenek*, bár meglehetősen *pördülök* a lépcsőn. A gyök mindegyik esetben a sodrással forgató értelmű *ped/pöd*, utóbbi esetben *n* betoldással.” (Czakó Gábor *A magyar nyelv lelkeről*)

Az ezés-özés példái tökéletesen bizonyítják, hogy amikor két ragozó nyelv (nyelvjárás) összeadódik, akkor mind a két nyelv nyer az egyesüléssel: gyökkészleteik közös kincsé egyesülnek, az új szavak pedig szétválaszthatatlanul összeszövik a két nyelvet.

A nyelvek rokonítását újra kell gondolni a gyökrendszer alapján. Valószínűleg több mértani iskola is létezett Eukleidesz előtt, ám az Elemek alapigazságainak rendszerezése egyértelműen meghatározta és átfogalmazta a tételeket, kirostálta az ismétléseket. A nyelvek területén is ez a teendő.

Két gyökrendszerre épülő, ragasztó nyelvben a közös képzett szavak száma legfeljebb azt mutatja meg, hogy milyen volt a két nyelv viszonylagos műveltségi szintje és szintkülönbsége az elkülönülés körüli időben. A két nyelv *gyökkészletének metszete* a mérvadó, a közös gyökkészlet dönti el a nyelvek rokonsági fokát.

Képzett szavak átvételének semmi köze a nyelvek (és népek) rokonságához. A ma divatos angol szavak tömeges átvételével nem változik meg rokonsági viszonyunk az angol néphez és nyelvhez, mint ahogy az oláhok tömeges latinositása, névváltoztatása és történelemhamisítása sem tette nyelvüket új-román nyelvvé, csak új-latinos pidginné.

A nyelvek rokonítása annyira önkényes, hogy nem árt még egy (kitalált) példa: A kőkorszaki szinten élő, falunyi fixa nép tanítója elhatározza, hogy a fixa szótár új kiadásában a háromszáz egynehány szóból álló saját szókincshez hozzáadja a teljes angol szótárt. Hogyan fog ezzel a döntéssel megváltozni a fixa-angol nyelv- és néprokonság? Ha nem tudnánk, hogy hol és hogyan került ez a rengeteg angol szó a fixába, akkor vajon kimondhatnánk-e, hogy a fixa az angol őse? Nos, kétszáz év tudományos munkálkodás után, valahol itt tart a finnugor nyelvészet, azzal a különbséggel, hogy egy minimális szótár, egy feltételezett (fixa idea) ősnép és egy feltételezett (fixa idea) ősnyelv alapján döntöttek a magyarok (fixa idea) őseiről.

A magyar nyelv finnugrosítása a gyökrendszer alapján, képtelenül nevetséges módon, egy a Bach-korszaktól máig érvényes, gyököket tagadó hittétel következményeként, eddig még nem történt meg. A szumérral, etruszkkal és más ősi nyelvekkel való összehasonlítást nehezíti, hogy magyar kutatók híján, e nyelvek gyökszerkezetének feltárása még várat magára. A nehézségek ellenére is mind több külföldi és (főleg külföldön élő) magyar kutató kutakodik ebben az irányban, nem is kevés eredménnyel. Padányi Viktor kutatásai szerint több mint ezer közös gyökünk van a szumérral, ami legalább négy-öt ezer szót jelent. Nyelvek rokonításakor érdemes figyelembe venni, “hogy a szumir nyelvből minden eurázsiai nyelvben százával

találhatók szavak, hiszen úgyszólván minden ókori kultúrszó szumir, s különösen a “görög” nyelvben hemzsegnek szumir eredetű szavak. A másik pedig az, hogy a túlnyomórészt rövid, 2-3-4-5 hangból álló szumir alapszavakat igen könnyű „rokonítani”, hiszen két vagy három hang véletlen egyezése igen gyakori, egyezés kimondása tehát csak egész szócsaládok fonetikai és tartalmi hasonlósága esetén lehetséges, viszont a hangzásbeli hasonlóság megállapításához ismerni kell a modern magyar szavak régi formáit is, azok fonetikai torzulásaival és jelentésváltozásaival együtt.”

Álljon itt a rokonítás egy példája a *Dentu-Magyariából*:

Ugyanilyen a szumir “ag, ak, aga, aka, agga, agu” csoport, a maga különböző jelentésterületeivel.

I. ag, aka. Szófejtése

1. nő, növekszik (növényi ért.). Magyarban ág(azik), agacs (régen erdő), akác
2. termel, tenyészt (növényi ért.) Magyarban ugar, eke, kapa,
3. arat, Magyarban kalász, kasza, kazal, kéve, kepe, mag
4. transzcendens (szellemi) lény. Magyar uk, (ős), Ukkó, Ukkon, ég (menny)

II. ag aka. Szófejtése tűz, (zárt helyen égő tűz). Magyarban ég (ige)

III. aga Szófejtése diadém, fejék, korona. Magyarban agancs, ék (dísz), ékes, ékszerű, (a koronának ágai vannak)

IV. agga Szófejtése kártékony szellem, démon. Magyarban aggódik, aggodalom, agg, öreg

V. agu. Szófejtése én (első szem. névmás), etruszk eku latin ego és modern származékai.

Magyarban -k (első személyű igerag, pl. váro-k)

VI. ag, ak. Szófejtése tesz, intéz, csinál, rendel. Magyarban ige, igéz, akar, akarat, ok, okoz, valamint az -ik “igésítő” igevégződés és a “g” igeképző család, -g, gél -gél, -gat -get, stb. Meglepő egyezések ötezer év távlatából! Ennek ellenére ne mondjunk ki semmilyen rokonítást, de követeljük meg a magyar nyelvészeketől, hogy tárgyilagosan kutassák és tanulmányozzák a szumért és más ragasztó nyelveket anyanyelvünk szerkezetének jobb megértése végett. Ez csak természetes, vagy nem? Sajnos, nem. Ábrázolom:

A németben “Ich liebe dich” egy szabályos mondat: alany+állítmány+tárgy. Ez csak így helyes, így értelmes és ezt rögzíti is egy *megfelelő német nyelvtan*. Tükörfordításban ez a mondat így hangzik: én szeretlek téged. A magyarban van a mondatnak még néhány változata: szeretlek, szeretlek téged, téged szeretlek, én szeretlek, szeretlek én, téged szeretlek én, téged én szeretlek, én téged szeretlek, szeretlek én téged, szeretlek téged én. Mindegyik mondat árnyalja a mondandót, ezek nem azonos, hanem *hasonló* mondatok. Egy a tizenegyhez, de maradjunk csak annyiban, hogy a magyar mondat szerkesztés sokkal szabadabb mint a német. Sajnos, ezt a szabadon, kötetlenül röpdöső nyelvet, az előbbi nyelvtanába préselték bele. Így nyelvtanunk mást sem tud kezdeni ezekkel a mondatokkal, mint keresni bennük a német nyelv szerkezetét. Úgy tűnik, a cél nem a nyelv és gondolat szabad szárnyalását segítő nyelvtan megalkotása volt, ellenkezőleg, a nyelv megfojtása, a gondolat megbéklyózása. *Ennek a mondatnak az állítmánya, hogy a magyar nyelvtan alanya nem az ige, hanem az iga.*

A hangváltoztatás és összeragasztás a szóképzés legeredményesebb módja, sőt ha nincs kitől kölcsönvenni, akkor egyedüli módja. Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy a szókölcönzés iránya a ragasztó nyelvek felől mutat a hajlító nyelvek felé. Az átadás iránya nemcsak műveltségileg meghatározott, de tömeges fordított irányú szóátadás megbontja a nyelv formális rendszerét: *egy szó vagy eleme egy szóbokornak vagy jövevényszó – csak szóbokrokhoz tartozó szavak alkotnak formális rendszert, alapigazságokból levezethető tételeket/szavakat.*

Az összeragasztás $x+y$

$x+y$ valójában egy önmagára utaló képlet, hiszen szavakhoz is toldhatunk gyököt/szót:

Szó - Szó + x

Sőt, a nyelvünkre jellemző hasonlót hasonló módon elve alapján, a képletet használhatjuk mondat képzésre is:

Mondat - Mondat + x

és ezzel értelmét veszti a szófajokba sorolás; eddig is mesterséges volt. A **várlak** szó/mondat például angolul alany, állítmány és tárgy is egyszerre: *I wait for you* vagy *I'm waiting for you*. Mi ez a magyarban, pusztán állítmány? Adott a mondat alanya, állítmánya és tárgya is! Hiába használ az angol öt szót, többet ő se mond. *Nincs különbség szó és rag között. A ragozás és képzés tulajdonképpen egyszerű szóösszetétel és csak a nyelvtani elemzések választják el őket a szóösszetételtől.*

Varga András az ősi magyar nyelvtant így foglalja össze:

Az elv ugyanaz marad, úgy a szó gyártásánál - a végére illeszteni az új gyökszót -, mint az értelmezésnél - az eddigi szó jelentését, tartalmát kiegészíti, gazdagítja, vagy éppen szűkíti (mindig a megfelelő irányban) a hozzátoldott új gyökszó, és ezzel egy **új szó** áll elő. ...

A mondat hangsúlya mindig az első szón van. Annak mintájára történik ez, ahogy a szóképzésnél is az első szógyök a leghangsúlyosabb, mert ez az az alap, amelyre az egész szó épül.

A mondatrész akárhány szóból felépülhet, a mondatrész módosítása gyökszóval történik, de csak **a mondatrész végére csatlakoztatva, egyetlen egyszer!**

Az ősi nyelvekben ugyanazon módszer alapján történt a szóképzés, mint a mondatképzés, mert az ősi népek világnézetének és gondolkodásmódjának az analógia volt az alapja. És ha egy módszer bevált és használták a szóképzésre, akkor ugyanazt használták a mondatképzésre is. (**Varga András: Ősi magyar nyelvtan**).

A magyar nyelv szóbokrai úgy alakultak ki, hogy őseink a hasonló dolgokat hasonló szavakkal, ugyanabból a gyökből képezve fejezték ki. A természetel öszhangban fejlődő műveltség több évezredes tapasztalata rejlik befagyasztva a jégrózsa-szerű szóbokrokban. Tanáraink, professzoraink őseinknek ettől a jogos jussától fosztanak meg bennünket, amikor elhallgatják előlünk a nyelvünkben felhalmozott tudást. Vannak akik ösztönösen meghallják és kihasználják őseink rokonító gondolkodás módját, ezek az őstehetségek azonban nem mentesítik oktatóink bűnös mulasztását a többséggel szemben.

A magyar nyelvészeket ez a felelősség nem terheli. Ők a teljes magyar szókincset kiárusították, megszüntették „tudományuk” tárgyát. *Az 1972-ben kiadott Magyar Értelmező Kéziszótárban már egyetlen magyar eredetű szó sincs!* Azért ez a kiárusítás, mert egy innen-onnan összelopott nyelvben nem lehetnek belső összefüggések. Szavaink idegenből eredeztetésének unos-untalan sulykolásával a cél a nemzeti önérzet csorbítása, a nyelvben rejlő szerves tudás eltitkolása, népbutítás, egy alárendelt, szolgalelkű néptömeg kimunkálása.

Most egy harminc kötetes nagyszótár kiadását kezdték meg nyelvünk valós szerkezetének megértése és leírása nélkül. Számba veszik a templom tégláit az épület építészeti leírása nélkül. A cél nem az épület, a tökéletesen kapcsolódó téglák, oszlopok, boltívek és az építő nagyságának a bemutatása, hanem az épület bemocskolása. A cél elhítenni az emberekkel, hogy ez a csodás remekmű egy lopott téglákból összeeszkábált tákolmány.

Sajnos, a magyar nép pénzén elkészülő "mű" olyan súllyal fog nehezedni a nép fejére, hogy azt utána többet felemelni már nem tudja.

Egy formális rendszer úgy is meghatározható, hogy felsoroljuk minden elemét és azután a rendszeren belül keresünk olyan leképzéseket, amelyekkel értelmezhető, a rendszer elemeire visszavezethető kifejezéseket lehet kapni. A német nyelv a szófajokba, nemekbe és más osztályokba besorolt szótári szavakhoz alkotott olyan nyelvtani szabályokat, amelyekkel értelmes kifejezések/mondatok képezhetők az adott szavakból.

A gyökrendszer, ezzel szemben, az alapigazságokból oksági és nyelvtani szabályok szerint felépíti a rendszer elemeit, a szavakat/kifejezéseket/mondatokat.

A két nyelv tanának, tehát, homlokegyenest ellentétes a feladata:

- az első a megadott elemekhez alkot leképzési szabályokat,
- a másik az adott leképzési szabályokkal alkotja meg az elemeket.

A németek megfogalmazták a nyelvüknek megfelelő nyelvtant.

A világnyelvtan és a gyökrendszer

Noam Chomsky elég nagy nemzetközi tekintély ahhoz, hogy odafigyeljünk arra amit a formális és a természetes nyelvekről mond. Meggyőződésem, hogy csak azért nem látja a két rendszer összeegyeztethetőségét, mert nem ismeri a magyar nyelvet (és nem olvashatta ezt a dolgozatot!:-)).

„Formal languages, for example, don't have a designated syntax; they just have a set of well-formed expressions; the syntax can be anything you like. So, there's no right answer to the question: what are the *true* rules of formation for well-formed formulas of arithmetic? What are the axioms of arithmetic? The answer is: any set of axioms you like to generate all the theorems. It's the theorems that are real, not the axioms; the axioms are just a way of describing them, one of many ways. Similarly, if you invent a computer language, it doesn't really matter which rules you pick to characterize its expressions; it's the expressions that are the language, not the specific computational system that characterize them. That's not the way natural language works. In natural language there is something in the head, which is the computational system. The generative system is something real, as real as the liver; the utterances generated are like an epiphenomenon. This is the opposite point of view.”

/A formális nyelveknek, például, nincs kimondott mondattanuk, csak egy készletük jól-formált kifejezésekből; a mondattan lehet bármi. Tehát, nincs válasz a kérdésre: melyek a számtan jól-formált képleteinek igaz készítési szabályai? Mik a számtan alaptételei? A válasz: az alaptételek bármely készlete, amellyel a tételek legyárthatók. A tétel a valóságos, nem az

alaptétel; az alaptétel csak egy mód a leírásukra, egy a sok közül. Hasonlóképpen, egy kitalált számítógép nyelvben nem igazán számít, hogy egy kifejezést melyik szabályokkal jellemzünk; a kifejezés teszi a nyelvet, nem a sajátos számítási rendszer jellemzi őket. A természetes nyelv nem így dolgozik. A természetes nyelvnel valami a fejben van, ez a számítás rendszer. A nyelvtan valóságos, valóságos mint a máj; a létrehozott kifejezések látszat felettinek tűnnek. Ez az ellenkező szempont./

Ha az idézetben, a számítógép *számítás rendszerét* behelyettesítjük az agy számítógépében *az gyökök rendszerével és az alaptételekkel, a szavak leképzési szabályaival*; akkor a számítógép *kifejezéseinek* a magyarban a *szavak* felelnek meg és akkor azok *nem látszat felettiek*. A két rendszer: a számítógép nyelve és a magyar nyelv, az előbbi párosítással, *azonos formájú* lesz. Tévedés ne essék, nem egyenlítem ki az agyat a számítógéppel, csak a kettő mondattanát, számítástechnikai rendszerét.

„Furthermore, semantics of natural language and of formal languages seem to be totally different, at least in my opinion. Unlike the observation about syntax, which is a truism, this thesis is controversial. Not many people agree with me about this, but in my opinion they are totally different. In a Fregean formal system, or in any spacial-purpose system that anyone would construct, the symbols are intended to pick out real things. That’s an ideal for natural sciences too. If you construct a scientific theory you want its terms to pick out real things of the world. I mean, if we postulate Empty Category Principle (ECP), we’re assuming there’s something in the world which corresponds to ECP, that is the purpose of the subject. Scientists may also talk about longitude, let’s say, but they know it’s not a real thing, it’s just a notation for describing things. But it’s a goal for science - and it’s built into every invented symbolic system – that the terms pick out something: that’s their semantics, the word-thing relation, essentially. Now it’s a real question whether natural language works like that. I don’t think it does. ... there’s no word-thing relation, the question why there is no word-thing relation is at the moment too hard.”

/Továbbá, véleményem szerint legalábbis, a természetes nyelv jelentéstana és a formális nyelvek teljesen különbözőknek látszanak. A mondattannal kapcsolatos közhelynek számító megjegyzésekkel ellentétben, ez a tézis ellentmondásos. Nem sok ember egyezik velem, de véleményem szerint ezek egészen mások. Egy Frege-féle formális rendszerben, vagy akármelyik másik különleges céllal készült rendszerben, a jelek célja a valós dolgok meghatározása. Ez a természettudományok eszményképe is. Ha az ember elkészít egy tudományos elméletet, akkor azt szeretné, hogy a szakkifejezés a világ valós dolgait határozza meg. Úgy értem, hogyha egy Üres Kategória Elvet (ÜKE) tételezünk fel, akkor elvárjuk, hogy van valami a világban, ami ennek az ÜKE-nek felel meg, ez a dolog célja. A tudósok beszélhetnek földrajzi hosszúságról, mondjuk, de tudják, hogy ez nem valós dolog, csak jelkép a dolgok leírására. De a tudomány célja – és ez minden kitalált jelrendszerbe be van építve, - hogy nyelve valamit meghatároz, ez a jelentésstanuk, a szó-tárgy viszony, lényegileg. Nos az igazi kérdés az, hogy a természetes nyelv így dolgozik-e. Nem hinném... nincs szó-tárgy viszony, de pillanatnyilag a kérdés túl nehéz./

Ha a *word*(=szó) helyébe *gyököt* teszünk a magyarban, akkor a Chomsky által nehéznek vélt sejtést mennyiségtanilag igazoltuk: *gyök-tárgy viszony nem létezik*, - a gyök az, amit az agy a tapasztalatot megelőzve vesz tudomásul - de *a szó, mint tétel, valós dolgokat és viszonyokat ír le*, legalább is a magyar nyelvben. A magyar nyelv ugyanis, egy Frege-féle (Eukleidész-, Post-, stb) formális rendszer, melyben a jelképek/tételek/szavak valós dolgokat határoznak meg.

Mivel mind a mondattani, mind a jelentéstani ellentmondás a magyarban az gyökök rendszerével feloldható, nincs más hátra, dear Noam, you and your followers better learn the exotic Magyar language, the sooner the better!

Egyáltalán nem lényegtelen a szint, melyről egy rendszert elemzünk és a fenti, nagyon tanulságos eszmefuttatás lényegesen változik a gyökök szintjének figyelembe vételével és beemelésével.

Chomskyt olvasva úgy tűnik, az indóeurópai csecsemő nem gügyög, nem megy végig a törzsfajlás hang-hagzó-gyök-szó-kifejezés-mondat szakaszain, hanem mindjárt ragoz: deklinál és konjugál. A csecsemők úgy tanulják meg az anyanyelvüket, hogy az agyukban levő kapcsolórendszerben (Universal Grammar, UG, világnyelvtan) a kapcsolókat a megfelelő helyzetekbe kattintják, attól függően, hogy japánul vagy amerikánusul szól-e hozzájuk az anyuci! /We may think of UG as an intricately structured system, but one that is only partially “wired up”. The system is associated with a finite set of switches, each of which has a finite number of positions (perhaps two). Experience is required to set the switches. When they are set, the system functions./

A számítógép programozáshoz különböző szintű nyelveket használunk (Machine Language, Assemble Language, LISP, Java, Ada). Ahhoz, hogy ezt a szöveget leírjam, elegendő ismernem a szövegíró (MS Word) kifejezéseit. Ahhoz, hogy magam is készítsék ilyen kifejezéseket, meg kell tanulnom hogy milyen alacsonyabb szintű elemekből állnak össze ezek a kifejezések. A világnyelvtan (UG) követőiben a közbenső szintek kérdése fel sem merül, a nyelvtan egyenesen az agyba van beépítve, állítják. A magasabb szintű programozó nyelveket nem is lehet *közvetlenül* bekötözni (to wire up) a számítógépbe, előbb le kell *fordítani* alacsonyabb szintre. Valójában ezek a magasabb szintű nyelvek az alacsonyabb szintű nyelveket használó számítógépek programozására készültek. (“these higher level languages were, for the most part, designed to be utilized for the purpose of programming the existing von Neumann style computers” H. Norton Riley *The von Neumann Architecture of Computer Systems*) Tehát, ha a “kapcsolók” ott is vannak az agyban, azok nem mint lexikális esetek és szavak nagyszótári megfelelői, nem mint “UG principles and parameters” vannak bekötve; hanem mint képesség a beérkező ingerek mennyiségi (és minőségi) összehasonlítására.

Vegyünk egy példát: előttem egy ViR~áG: egy ViR~uló áG, mely VeR~esen ViL~áG~lik ki a levelek zöldjéből. Mintha VÉR~ezne a fa~áG, mely az aG~ancsra emlékeztet és felettem van mint az éG. Ennyi viszonyítási lehetőség ismeretében, ha most hallom először a virág szót, akkor is többé-kevésbe tudni fogom miről van szó. Lehet, hogy néha tévedek és a bougainvillea ágvégi színes leveleit is virágnak gondolom, de ki nem?

Most éSz~LeL~eM a virágot: az éSz - az éN eszem, az eNy~éM – meg~LeL~i, meg~ta~LáL~ja egy régebbi, hasonló észlelés emlékét, melyhez viszonyítja a mostanit. Angolul: *I notice the flower*, a notice nem bontható értelmes részekre. Ha perceive-t használok helyette azt sem bonthatom: a per-nek ha van is önálló értelme, a –ceive nem hozzácsatolt képző, sem nem önálló értelmű szó, így a per- nem lehet előtag sem. Vagy ismerjük ezen szavak meghatározásait, vagy nem – viszonyítási lehetőséget csak más hasonló kifejezések adhatnak, a szavak és a szótagok nem. Ezért, a gyökrendszerre épülő ragasztó nyelvek alapos ismerete nélkül, általános nyelvtanról beszélni nagyképűség.

Mielőtt bárki félreértene; amikor az angolt egy magasabb szintű programozási nyelvhez hasonlítom, akkor nem a felsőbbségét hirdetem, ellenkezőleg: a hasonlat az angol nyelv korlátozottságát mutatja a magyarral szemben, amelyben még megvannak a közbenső szintek is.

Chomsky foglalkozik a szavak mély- és felszíni értelmével is (deep & surface semantics), ami legközelebb áll a gyök-szó viszonyhoz, de ez a viszony a hajlító (flektáló) nyelvekben olyan összetett, hogy szinte meddőnek tűnik foglalkozni a kérdéssel.

Vagy itt van például a többesszám kérdése: A többesszámot a magyarban (nem a hivatalos nyelvtanban!) az -ik (egy, én, igen; szumér és ómagyar: ig, finn: ykse, észt; üksz) gyök szóhoz ragasztásával képezzük. IK~tat: hasonló tárgyak/személyek közé besorol, behelyez. Ötöd~IK: hasonló dolgok közül az ötös helyen álló egyes (lásd a természetes számok formális rendszerét, Peano, Hofstadter és mások) . Úsz~IK: az úszás mozdulatait ismételteti. Esz~ik, játsz~ik, stb – régebben minden igét így képeztünk, vagyis minden ige (ike?) ikes volt. Könyv~IK, könyvek: több egyedből álló sorozat, (gondolatban) be~IK~tatott egyedi könyvek sora, ugyanúgy mint az önálló, egyes (egyedi) úszómozdulatok sora. Ennek a képzésnek semmi köze az indóeurópai nyelvek szóragozásához, náluk a többesszám szótári (lexikális) tétel.

Ugyanez az “eset” a zárt főnévragozási esetekkel is, melyek indóeurópáék szerint egyenesen az agyban keletkeznek a tapasztalatot megelőzve – mi önálló értelmet is hordozó ragok ragasztásával oldjuk meg a kérdést, a tapasztalatokra támaszkodva.

A magyarban a tárgy eset sem szótári “eset”, hanem esemény, egy cselekvés: a szó mondatba illesztésének a következménye, épp úgy mint a többes szám. Végvári professzor ezt így mutatja be:

„Nemcsak a mi számunkra, akik – szerves jelrendszer vizsgálatában – valljuk a jel teljes körű értelmezhetőségét, hanem még a Sausure tételét elfogadó, sőt hangosan hirdető hivatalos nyelv tudomány is ad ehhez ötleteket. Nevezetesen -hoz ragunk alapszavát egy ‘közel’ jelentésű osztják szóval rokonítja, amiben mi viszont észrevehetjük a HoZ és KöZel mássalhangzóinak rokonságát, továbbá azt, hogy HoZ szavunk valójában egyalakú szópárt alkot, hiszen ige is lehet: ha valamit HoZ-ok, azt a beszélő felé, hozzá KöZ-el fogom vinni vagy elhelyezni. Névszóragjaink jó része ily módon értelmezhető, de kifejtteni csak a -t tárgyragot fogjuk, Pap Gábor gondolatai nyomán, mint az átláthatóság és értelmezhetőség egyik nagyon szép példáját. Csupán föl kell tenni a kérdést: szerepel-e -t rag az ige ragozásában, képzésében? Bizony szerepel, méghozzá négy helyen is:

1. ige múlt idejében: *írt, hoztál*, stb., vagyis a múlt az, ami tárgyiasult.
2. a műveltető igékben: *megírat, hozat, fürdet*, stb., melyek természetesen kötelezően tárggyal állnak, nagyon erős tárgyra irányultságot fejeznek ki.
3. tárgyatlan igék tárgyassá alakításában: *épül – épít, javul – javít* stb.
4. második melléknévi igenevünkbenben: *használt* (ruha), *lejárt* (jegy), *riadt* (állat), *talált* (pénz), stb., melyekben folyamatból állapotá vált, azaz ismét tárgyiasult cselekvést vagy történést fejez ki.” (Végvári József *Ragozó rügyező nyelvünk*)

/Meglepő véletlen(?), hogy az angol (és a német) is –t-vel, illetve zöngés párjával –d-vel tárgyiasítja az igét, majd birokba veszi mint tárgyat: I have smelt/smelled a rot = én birtoklom a szagolást egy butaságról– tehát, már túl vagyok a műveleten. Az angol rendhagyó múltidő is nagyon hasonlít a régies magánhangzó nyújtással képzett múltidőnkhez./

A magyartalan nyelvtanok rengeteg, a Wikipédia szerint 34 *valódi* és *nem valódi* (sic!), lehetetlen nevű esete egyszerűen marhaság. Az esetek fele *nem valódi*, vagyis *hamis* - megáll az ész! Miután újraindul a szürke állomány, el kell ismernem, hogy az esetek ilyen osztályozása még logikus is: a computer programozók ezt GIGO-nak hívják (garbage in, garbage out), Arisztotelész szerényen azt mondaná, hogy hamis állításból bármi levonható.

Álljon itt Bolyai János üzenete a nyelvtani esetekről, mely címzett – nemzeti érzelmű értelmiség – híján, a mai napig kézbesíthetetlen:

„Bolyai kiemeli a kínai és a magyar nyelv közötti hasonlóságokat és arra a következtetésre jut, hogy a magyar a legősibb nyelv. Amellett: hogy a magyar gyökszavak egy tagúak, s számuk jóval fölül van ezren (míg a kínaiban csak 400-at számolnak), hasonlólag a kínaihoz nincsenek nyelvtani esetek s igeragozás, hanem az egész magyar nyelvtan és szólás értelmes egytagú gyökszók egybe forrasztása révén történik. Ez a nyelvi sajátosság — nagy részben eredeti tisztaságában — már legalább ezer év óta mindmáig megmaradt.” (Molnos Angéla *Bolyai János üzeni*)

A magyar nyelvben a ragozás, mint azt a példákból láttuk, vagy az elméletből következtethettünk rá, cselekvés, a szó beillesztése a mondatba, nem előre meghatározott és bekötött “kapcsoló”, hanem élő “vezeték”. **Az igazi magyar nyelvtan folyamatokról szól, nem állapotokról.** (Lásd Varga András Ősi magyar nyelvtanát)

A legújabb agykutatások azt bizonyítják, hogy ez a nyelvtan az eredeti, az ősi.

A nyelv mímelés!

A páрмаi egyetem idegsejtkutatója, Giacomo Rizzolatti és munkatársai által elindított kísérletek azt igazolják, hogy a nyelv fokozatosan fejlődött ki a “majmolásból”. A mozgás és értelem közötti összefüggés arra ösztökéli a tudósokat, hogy a tükör-idegszálak rendszerében (mirror-neuron system) keressék a nyelv élettani alapjait.

A nyelv nem egy kezdemény nélküli elváltozás következtében fakadt ki az ős-Éva agyából, hanem fokozatosan fejlődött a jelbeszédből, a hangjeleken, gyökökön át az egyszerű, majd összetettebb szavakig és kifejezéseikig. Hogyan lehet ezt a folyamatot tanulmányozni a magyar nyelv gyökrendszerének ismerete nélkül?

„Mirror neurons can also enable you to imitate the movements of others thereby setting the stage for the complex Lamarckian or cultural inheritance that characterizes our species and liberates us from the constraints of a purely gene based evolution. Moreover, as Rizzolatti has noted, these neurons may also enable you to mime — and possibly understand — the lip and tongue movements of others which, in turn, could provide the opportunity for language to evolve.” (V.S. Ramachandran: *MIRROR NEURONS and imitation learning as the driving force behind “the great leap forward” in human evolution*)

/A tükör-idegsejtek lehetővé teszik mások mozgásának utánzását előkészítve a talajt a fajunkra jellemző, összetett Lamarcki vagy kultúrális örökség számára és felszabadítanak a tisztán géneken alapuló fejlődés korlátai alól. Sőt, ahogy Rizzolatti megjegyezte, ezek az idegsejtek lehetővé teszik mímelni – és valószínű megérteni – mások ajak és nyelv mozgását, ami viszont, a nyelv kifejlődését tette lehetővé./

A mímelés, a mozgás utánzása, egy korábbi állapothoz való viszonylagos (hely)változás és az *értelem* szoros kapcsolatban van egymással. A szavak értelmezése a bennük lévő gyökök viszonylagos összefüggései: minden hozzáragsztás élesebbre állítja a görcsövet, mintegy *közelebb* hozza a beszéd tárgyát. (A KÉZ KÉZKÖZeli eszKÖZ, fokozva még KÖZ-eL-eBB-i! köz ^z köz+el ^z köz+el+ebb) **A beszédelemek összeragsztása egyfajta mozgás, amit értelmezünk, akkor is ha mi beszélünk, akkor is ha másokat hallunk beszélni** – erről szól a magyar nyelv formális rendszere.

A Chomsky-féle veleszületett nyelvi képességgel (Innate Language Faculty) kapcsolatban Rizzolatti és Arbib így válaszol:

„Our suggestion, by contrast, is that natural selection yielded a set of generic structures for matching action observation and execution. These structures, coupled with appropriate learning mechanisms, proved great enough to support cultural evolution of human languages in all their richness. We hold that human language(as well as some dyadic forms of primate communication) evolved from a basic mechanism that was not originally related to communication: the capacity to recognize actions.”

„In conclusion, the discovery of the mirror system suggests a strong link between speech and action representation. ‘One sees a distinctly linguistic way of doing things down among the nuts and bolts of action and perception, for it is there, not in the remote recesses of cognitive machinery, that the specifically linguistic constituents make their first appearance’ “(Giacomo **Rizzolatti** and Michael A. **Arbib** *Language within our grasp* / Az idézet az idézetben A. M. **Lieberman**-tól /)

/A mi ellenjavaslatunk: a természetes kiválasztódás meghozta a cselekvés megfigyelésének és végrehajtásának összepárosításához szükséges általános szerkezeti felépítményeket. A megfelelő tanulási készséggel párosulva ezek a szerkezetek hatékonyan támogatták az emberi nyelv kultúrális fejlődését, annak minden vonatkozásában. Azt tartjuk, hogy az emberi nyelv (beleértve a főemlősök kapcsolattartásának bizonyos formáit) egy olyan alapszerkezetből fejlődött ki, amely nem az érintkezéssel volt kapcsolatban, hanem a tevékenység felismerésének a képességével.

Befejezésül, a tükör-idegrendszer felfedezése azt sugallja, hogy erős kapcsolat van a beszéd és a cselekvés értelmezése között.. ‘Határozottan nyelvészeti jelleggel történnek a dolgok a cselekvés és észlelés alapszintjén, mivel ott van, nem a megismerés gépezetének berkeiben, ahol a jellemzően nyelvészeti alkotóelemek először megjelennek.’ /

A magyar nyelv művelője szavakat **képez** és **ragoz**, vagyis **szabadon, alkotó módon illeszti a beszédelemeket szavakba, a szavakat mondatokba**. Nem kész főnévi, igei, határozói, stb segédváltozókat (parameter) és szókapcsolatokat (phrase) rak egymás mellé, a “kapcsolókkal” kialakított áramkör szabályainak megfelelően, hanem tevékenyen **iktatja** a dolgot a hasonlók sorába (többesszámot alkot), tárgyasít, **közelíti** a dolgot valamihez, **behelyezi** valamibe stb. A beszélő, előregyártott vázlat helyett, élő “drótozást” alkalmaz, menet közben, ragok

hozzáragasztásával változtatja a szó szerepét a mondatban és szabadon választja azok sorrendjét. A tükör-idegsejtek összekapcsolják a beszédet és a cselekvést, a szavakat szervesen illesztő nyelvtan ezt a viszonyt tükrözi.

A beszéd a gesztikulálással mások tudomására hozott üzenet aláfestéseként, pontosításaként indult el, és jutott el az indulatszóktól az eposzig.

Kezdetben volt az ige! Az ige cselekvést kifejező szó. A fejlődés szempontjából messzemenően fontosabb megérteni, hogy mások mit, miért, hogyan csinálnak, mint cselekedetük tárgyának a neve. A fű, szí, stb hangok a cselekvéshez kötődnek: a cselekvés az értelmük. **Az ige nyitotta meg értelmünket**, amely aztán növelte a nyomást mind összetettebb hangok képzésére. Az embernél az anatómiai lehetőség adva volt, a hangok fejlődtek, önállósultak és a beszéd fokozatosan kiszorította a gesztikulálást.

A nyelv természetes úton fejlődött, az egyszerű hangok módosításával és összekapcsolásával: egy-egy kezdetleges ige, szógyök fölé szóbokrok nőtek létrehozva a nyelv formális vagy gyökrendszerét.

Más megközelítésben: A mímelés tanulás, új ismeret, új gyakorlat elsajátítása. Alvaro Pascual-Leone kísérletében, akik csak gondolatban mímelték a zongorázást, azoknál is ugyanolyan növekedést mutattak ki az agykéreg mozgatósejtjei (motor cortex) táján a TMS (transcranial-magnetic-stimulation) vizsgálatok mint a ténylegesen gyakorlóknál.

A kísérletről egyenesen következik, hogy mivel a csecsemő agyát a látási ingerek mellett, azokkal egyidőben hangingerek is érik, amit ugyanúgy utánoz mint minden más mozgást, látva/hallgatva és utánozva, az anyát majmolva, kiépíti anyanyelvét. Nem készen kapja, hanem építi a hallott (és látott) minta alapján, és a “kapcsolók” a nagyon elemi tükör-idegsejtek.

A törzsfejlődés során, ez az építkezés csak belülről történhetett: a figyelmeztetésre, udvarlásra stb már használt indulat, hangulat, hangutánzó szavakkal, de a taglejtések alátámasztására, épült a nyelv. Formális, néhány alapszóra, ősgyökre támaszkodó jelrendszer alakult ki a hangok változtatásával és toldásával.

„An object or event described gesturally (such as, large object – large gesture of the arms, and small object – tiny opening of the fingers) could now be accompanied by vocalization. If identical sounds were constantly used to indicate identical elements (such as, large object – large opening of the mouth, vowel ‘a’, and small object – tiny opening of the mouth, vowel ‘i’), a primitive vocabulary of meaningful sounds could start to develop.” (Rizzolatti és Arbib)

/A taglejtésekkel leírt tárgy vagy esemény (például nagy tárgy – nagy karlejtés, kis tárgy – az ujjak kis nyitása) most már hangokkal kísérhető. Ha azonos hangok jelzik az azonos elemeket (például nagy tárgy - nagy szájnyílás, ‘a’ hang, kis tárgy – kis szájnyílás, ‘i’ hang), megindult egy értelmes hangokból álló kezdetleges szókészlet kifejlődése. / Pontosan ebből indul ki ez a dolgozat!

Nem tudni Rizzolatti-nak melyik nyelv modellje járt a fejében amikor leírta a fenti mondatokat, mindenestre a magyar nyelv formális rendszere teljesen illik a képbe. A magyarban számtalan példával lehet ábrázolni a hangok értelemfokozó szerepét: a csupa ‘a’: *nagy, hatalmas* ellentét-párja a csupa ‘i’: *kicsi, ici-pici*. További példák: nagy harang-

csengettyű, borús-derűs, ide-oda, rebeg-robog, veréb-varjú. Minden magán- és mássalhangzónak van érzelmi töltete is.

A természeti népek tánca nem csupán szórakozás. Az ausztráliai benszülöttek egy eredményes vadászat után eltáncolják az eseményt, megszemélyesítve a résztvevőket: vadászt, vadat, fát, szelet, stb. A táncukat kísérő ütem-verők (clapsticks) üteme az időt érzékelteti, a didgeridoo a vadászat hangjait és hangulatát idézi meg. Az ének és hangszerelés még nem különül el a táncos mesemondástól, a nyugati értelemben vett zenei hangok, hangzás és dallam hiányoznak. A tánc értelme és célja a tanítás és rögzítés. A fiatalok, a leendő vadászok a legtökéletesebb hangulatban látják, hallják és értelmezik, a tükör-idegsejtek pedig rögzítik a virtuális vadászatot.

Néptánc, népdal, anyanyelv még egyetlen szerves egységet képez – egy igazán általános nyelvtant (UG-t). A szerves műveltség lényege, hogy az egyén az alapelemekből szabadon rakja össze mondandóját, pillanatnyi hangulatának megfelelően. A legtisztább forrásból jövő betanult tánc, népdal, vers is csupán eredeti, nem szerves. Az ausztráliai őslakosok órákat dolgoznak a talaj, a hangszer, a test kifestésén, és a corrobore végeztével az egész értelmét és értékét veszti: széttáncolják, eldobják, lemosás.

A magyarban már eltávolodott egymástól a beszéd, az ének és a tánc. Szépek a betanult néptáncok és népdalok, de vajon hányan öntik még örömeiket-bánatukat saját egyedi formába. Sokan már a törököt is tereknek mondják, annyira kalodába szorították nyelvünket a paraszti beszéd megbélyegzésével.

Bábel – kívül és belül

Az elmúlt századokban sokan kísérleteztek mesterséges nyelvek szerkesztésével. Umberto Eco ezeket a kísérletezéseket a tapasztalatot mellőző bölcsészettani nyelveknek nevezi. A skót George Dalgarno 17 primitívet (ösgyököt) vezetett be a fajok és egyedek elé. 17 nagybetűvel jelölve a 17 primitívet: N az állatokat jelöli, k a szárazföldi állatokat, *Neik* egy négy lábú szárazföldi állat. (Ismerős gondolat, vagy nem?) J. Wilkins, F. Lodwick, Leibnitz, az Encyclopédisták is foglalkoztak a kérdéssel. Couturat és Leau 1903-ig 38 ilyen mesterséges nyelvet elemeztek. Eco csak Leibnitzsal kapcsolatban említi egy magyar próbálkozást. Leibnitz kicsúfolta azokat, akik saját anyanyelvüket vélték az emberiség ősnyelvének, köztük a magyar Ostroskit. Ugyanakkor támogatta a Kelta-Szkita elméletet, a *szittyát téve meg minden nyelvek ősnéke!*? Persze, úgy hitte, hogy a szittyai indóeurópai nyelv, a német közvetlen őse...

A modern nyelvkutatás a formális rendszerek felé irányítja a kutatókat. A Belletti és L. Rizzi írja Chomsky szerkesztői bevezetőjében, hogy “the implicit knowledge of language was amenable to a precise study through models which had their roots in the theory of formal systems, primarily in the theory of recursive functions”. */magától értetődő tudásunk a nyelvről modellek pontos tanulmányozásával volt megközelíthető, melyeknek gyökere a formális rendszerek elmélete, elsődlegesen a rekurziós képleteké./* Bolyainak százötven évvel ezelőtt „Meggyőződése volt, hogy a nyelvben matematikai képletekben kifejezhető törvényszerűségek lappanganak ... A nyelvet jelrendszerként kezelte.”

Igazi hungarikumként „a szerző (Benkő Samu, a Bolyai hagyaték feldolgozója!) *A nyelv* c. fejezetben szinte ellenséges hangon elemzi Bolyai nagy érdeklődését a magyar nyelv

gyökrendszere iránt.” írja Molnos, akinek írásából úgy tűnik, hogy Bolyai nemcsak vázolta nyelvünk matematikai felépítését, hanem kidolgozta gyökrendszeren alapuló nyelvtanát is.

Bolyai *semmiből teremtett új világát*, a nem-euklideszi mértant, természettudomány lévén csak negyven évig sikerült agyonhallgatni, közös magyar-osztrák-német összefogással. Igaz, a francia (1867) és olasz (-68) fordítások után, *A tér abszolút igaz tudományának* első önálló magyar kiadása még harminc évet váratott magára. A nyelvészet (és történelem) nemzeti tudományok, ezért ha a nemzet nem képes az önértékelésre, saját értékeinek megbecsülésére, itt mások nem segíthetnek. A magyar géniusz bölcsészeti és nyelvi munkásságát, egy-két ember véleményére hagyatkozva, a legteljesebb közöny és érdektelenség övezi. 150 év alatt nem akadt magyar nyelvész, tanár, író, kutató, matematikus, aki érdemben kielemezze Bolyai nyelvi tárgyú munkásságát. Ez nem semmi, ilyet még maffiás módszerekkel is nehéz lenne bárhol a világon elérni. **A mindenkori (főleg idegen) hatalommal szövetkező, hatalmi állást betöltő magyar értelmiséget azonban nem kell kényszeríteni a magyartalanításra!**

Mostanság, a „déliabos” hírközlő eszközök tele vannak szakállas Bowring idézetekkel nyelvünk ősiségéről, arról hogy „Lényegében saját öntőformájából fejlődött ki, kialakulása és felépítése bizvást oly korszakra tehető, amikor a mai európai nyelvek többsége vagy nem is létezett, vagy nem hatott a magyarlakta térségre.”, stb., de kortársa, a magyar Bolyai nyelvi munkássága senkit sem érdekel. Vajon miért? Miért dobja el a magyar értelmiség **látatlanból** nyelvünk matematikai megalapozását? Attól fél talán, hogy valami nagy, isteni rejlik benne, hogy esetleg Bowring szavai igazak? Mi is mond Bowring? A “saját öntőforma” az magyarán *belülről építkezést, formális rendszert jelent*, a mondat többi része *az európai műveltség megteremtőjének mondja a magyart.*

Amíg nyelvünk (és a nemzet) felmagasztalása csupán „déliab”, addig rendben is lenne, de ennek *valóságossága* már elfogadhatatlan. Egy-két romantikus mondat még rendben lenne, de *matematikai bizonyosság* – azt már nem, *soha!*

Biológiai ősanánk Éva mintájára a kutatók egy ősnyelv után kutatnak. Előbb-utóbb rá fognak jönni, hogy az ősi-indoeurópai heveségében valami **hé**-hez hasonlót kiáltott, nem a vehemencia szót dadogta végig és az új-indoeurópai sem tesz másként. *Ha volt egy közös nyelve az emberiségnek, akkor az a lehető legegyszerűbb hangokból/szavakból építkezett a legegyszerűbb hangmódosításokkal és a legegyszerűbb összeragasztással.* “Az igazi összszavak ugyanis mindig egytagúak, mivel egyszerű hangadásokból keletkeztek, és természetesen mindig olyan dolgokat neveznek meg, amelyeket már az ősember is ismert, vagyis olyanokat, amelyek a természetben fordulnak elő, mint például *kő, föld, víz, fa, fű* stb., stb.” (**Magyar Adorján** *Az Ősműveltség*) Ezzel az ésszerűséggel szemben, nyugati nyelvészek a legkomolyabban gondolják, hogy a “vehemencia” szó csak úgy kipattant az agyukból, mivel nem ismerik a gyökök összeragasztásának módszerét.

A Hé gyök ősi, természetes eredetét mi sem bizonyítja jobban mint a Hermes-i elemek megnevezése magyarul.

The Definitions Of Hermes Trismegistus to Asclepius, The way of Hermes, page 110:

Nous is the invisible good, soul (is) a necessary movement adjusted to every (kind of) body. A body is (made out) of the four qualities, (as) a well-tempered composition of warm, cold, and wet: of warm (i.e.) of fire, of cold (i.e.) of air, of dry (i.e.) of earth, of wet (i.e.) of water. Breath is the body of soul or the column of soul.

/Az ész a láthatatlan jóság, a lélek a testre szabott szükséges mozgás. A test négyrétű, egy jó-erényű összetétele a melegnek, a hidegnek, (a száraznak?) és a nedvesnek: a tűz melegének, a levegő hidegségének, a föld szárazságának, a víz nedvességének. A lélegzet a lélek teste vagy a lélek támasza./

Mind a négy tulajdonság a “hé” gyök különböző hangzókkal: hő/hé, hú/hí, ha/há, hú/hó.

A tűz melege: hő/hév

A levegő hidegsége: hül/hüvös/hideg

A föld szárazsága: (el)hal(=elszárad)/hámlik(a kiszáradt bőrréteg)/hamu/hant/hasadék(a szárazságtól megrepedezett talajban)/homok/aszik(h-vesztés)

A víz nedvessége: harmat/húgy/hurut(=fokozott nyálkatermelés)/hó-havazik/(izzad)

Nem lehet véletlen ennyi egybeesés. Íme tehát, egy újabb bizonyíték (lásd Varga Csabát), hogy Hermes magyarul beszélt és a tana egy szórakó tan volt: a szavak képzésének, hangzásának nagyon nagy szerepe volt ebben az ŐS-TaNban. És még valami: ha a hevesség gyökét tükrözzük (hev | veh) a vehemencia tőszavát kapjuk.

A formális rendszer, akármilyen “formális”-nak is hangzik, a legtermészetesebb rendszer. Nem a matematika hozta létre a formális rendszereket, hanem fordítva: a matematika jött létre e rendszerek tanulmányozására. Az elszigetelt természetes népek nyelvei ragasztó nyelvek (a legtöbb ausztráliai bensülött nyelv az), mert belülről építkeznek. Saját tőszavaikból sajátos logikával raknak össze szavakat, vagyis természetes, formális rendszert alkotnak.

Ezek szerint a magyar nyelv egy kezdetleges, primitív nyelv? Primitív a szó pozitív értelmében, mint ősi, eredeti, tiszta mint a forrás, olyan mint egy bűvópatak, mely szennyeződés nélkül tör elő a múltból, a forrás üdeségével, frissességével.

A magyar nyelv élő kövület, borostyánkő, mely őrzi a műveltségteremtő ősi nyelvek emlékét. Érintetlen törtékes szerkezetével ez a nyelv a legalkalmasabb modellezésre, a nyelvek számítógépes tanulmányozására.

Umberto Eco az arab Ibn Hazm gondolataival fejezi be könyvét:

„In the beginng there existed a single language given by God, a language thanks to which Adam was able to understand the quiddity of things. ... For Ibn Hazm the different languages could not be born from conventions: if so, people would have to have had a prior language in which they could agree about conventions. But if such a prior language existed, why should people have undergone the wearisome and unprofitable task of inventing other tongues? The only explanation is that there was an original language which *included all others*. ... Thus the legacy that he [Adam] has left to all his sons and dauthers is the task of winning for themselves the full and reconciled mastery of the Tower of Babel.” (Umberto Eco *The search for the perfect language*)

/Kezdetben egyetlen Istentől adatott nyelv létezett, melynek köszönve Ádám megérthette a dolgok lényegét. ... Ibn Hazm szerint a különböző nyelvek nem születhettek közmegegyezésből, mert ahhoz kellett volna lenni egy előnyelvnek amelyen az egyezséget

megkötik. Am ha ilyen a prior nyelv létezett, akkor miért vállalták volna az emberek a fárasztó és haszontalan feladatot más nyelvek kitalálására? Az egyedüli magyarázat, hogy volt egy ősi nyelv, amelyik mindegyiket magába foglalta. ... Tehát örökségként, [Ádám] a fiaira és lányaira hagyta a feladatot, hogy mindenki maga nyerje el a Bábeli Torony alapos és másokat is megértő ismeretét./

A bábeli zűrzavar bizonyítható:

Egy formális rendszer bármelyik tétele lehet alaptétel, következésképpen ugyanaz a rendszer többféleképpen is megfogalmazható. Ez azt jelenti, hogy több nyelv, nyelvjárás épülhet fel egy gyökrendszeren (nyelvcsaládon) belül.

Az ősnyelvek térben és időben szétszórva, önállóan fejlődtek. Amíg e nyelvek belsőleg építkeztek, a különbségek nem lehettek túl nagyok. A törzsek közötti kapcsolatok oda vezettek, hogy a gyökrendszereken alapuló nyelvek közeledtek egymáshoz, és a műveltségteremtő nép nyelvéhez (konvergáltak). Összefelé tartottak mint a gyökerek a fa törzse felé (a bizonyításd lásd Varga Csabánál).

A nyelvek közötti szétágazás (divergencia) Babilonnal kezdődött, ugyanis ott települt rá egy alacsonyabb műveltségű, de erőszakos, uralkodni vágyó nép egy magasabb anyagi és szellemi kultúrára és **vette át tömegében a leigázottak kultúrszavait**. Ez történt az ókori Görögországban és Rómában is. A nyelvek egymástól való eltávolodása a szavak (és nem a gyökök) átvételével kezdődött. *Az átvett szavak a nyelvek távolodásának mutatói és nem a rokonságé.*

A matematika nyelvén Babilon (Bábel) egy különleges pontja a nyelvek fejlődési vonalainak: ahová befutnak, illetve ahonnan kifutnak ezek a vonalak.

A szumérok leigázásáig, az önállóan, belsőleg fejlődő, gyökökre építkező nyelvek az egyesülés felé haladtak. Az egymásrahatás fokozatos volt, az új ismeretek elemi szinten, elnevezéseik az alapok vagyis a gyökök szintjén terjedtek. A közös gyökök száma növekedett, a nyelvek szétválaszthatatlanul összefonódtak (lásd Czákó Gábor ezés-özés példáit).

Tömeges szóátvételnél, amikor kész technológiák, anyagi, gazdasági és társadalmi szervezetek kerülnek, kultúrsokk-szerűen egy nép birtokába, akkor nincs mód a gyökök szintjéről kezdve felépíteni a szükséges szókincset: képzett, alig értett szavak kerülnek a nyelvbe, mozaikszerű szétdaraboltságban. Az így kialakult nyelvek szókincse véletlenszerű, szerkezet nélküli: nemcsak a nyelvek között van bábeli zűrzavar, hanem belülről is, ezeknek a nyelveknek a szavai nem kapcsolódnak össze szóbokrokba.

A gyökrendszerekre épülő nyelvek, mint egy fa gyökerei összefutnak a törzsbe, a legnagyobb műveltségű gócba, ahonnan aztán ágak futnak szét, egymástól távolodva. Ez a nyelvek családfája, melynek gyökereiről és törzséről tudatosan feledkeznek meg übermenschék.

A mértan fejlődésének bábeli pontja az Elemek, amely összefogta az addigi mértani ismereteket egyetlen elméletbe, hogy aztán Bolyai és Lobacsevszki munkásságával a mértanok sora ágazzon le belőle. Gyanítom, hogy Bolyai felismerte a magyar nyelv formális rendszerét, ezért lett agyonhallgatva. Reméljük, az MTA mihamarabb megjelenteti összes munkáját, legelőször hasonmás kiadásban, nehogy a rovásírásos gyűjtemény sorsára jusson.

(Aki nem tudná: Paul Hunsdorfer arról lett hírhedt, hogy elégette a Szentkatolnai Bálint Gábor által összegyűjtött és a MTA-nak leadott magyar rovásírásos emlékeket.)

Kár, hogy Czuczor és Fogarasi nem tudott vagy nem vett tudomást Bolyai nyelvi vonatkozású munkásságáról: a gyökrendszer nem írható le érdemben a formális rendszerekre szakosodott matematikai eszközök nélkül. A matematika köti össze a nyelvet az informatikával, ismeretelmélettel és a többi tudománnyal.

A magyar nyelv különleges helyet fog kapni a jövő nyelvi vonatkozású kutatásaiban, mivel könnyen modellezhető. Magyar anyanyelvű kutatók számára a formális modelleket nyelvünk tálcán kínálja. A magyar tudósok világraszóló eredményeinek egyik kulcsa az lehet, hogy a magyarul helyesen megfogalmazott feltevés, a szavak rokonító jellege miatt, önkéntelenül felveti a társítást más hasonló esetekkel.

Érdekes és jellegzetes Neumann János szerepe a számítógépek kifejlesztésében. Az első számítógépeket minden új számolási feladat elvégzéséhez át kellett drótozni. Neumann ötlete volt a műveletet is adatként, mint számot közölni a géppel. Ez a lényege a mai számítógépeknek.

„In a special purpose machine the computational procedure could be part of the hardware. In a general purpose one the instructions must be as changeable as the numbers they acted upon. Therefore, why not encode the instructions into numeric form and store instructions and data in the same memory? This frequently is viewed as the principal contribution provided by von Neumann’s insight into the nature of what a computer should be.” H. Norton Riley *The von Neumann Architecture of Computer Systems*

Figyeljünk csak a szavakra: szám, számolás. Angolul: number/figure, counting/calculating/reckoning, sokkal nehezebb a számot és a számolást hasonló adatként felfogni, megnevezéseik az angolban erre nem utalnak. Persze, matematikai tudás nélkül a szám és számolás szavak azonos gyöke fabatkát sem ért volna: a kettő összevegyítve adja a magyar tudósok csodaszerét. A csodaszer egy másik eleme a *tudni mit* és *tudni hogyan* kérdése lehet: egy lexikális nyelv művelője erősebb a tények, egy belülről építkező nyelv művelője pedig az összefüggések terén.

Neumann János, végeredményben ugyanazt a nyelvtant alkalmazta a számítógépek programozására, amelyet a magyar nyelv ősi nyelvtana évezredek óta alkalmaz az emberi beszédre: egyformán adatként kezeli az alanyt és az állítmányt (a számítógép esetében: szám/érték és számolási utasítás). Minden új adat, minden hozzátoldás az alapgyökhöz egy elmozdulás a tér-idő viszonyítási rendszerében. Alany és állítmány ennek az elmozdulásnak csak vetülete vagy az egyik vagy a másik viszonyítási tengelyre. A gyök legtöbbször főnévi és igei jelentéssel is bír: Ég – ég, Él – él, Túr – túr, Vár – vár, Fog – fog, ezzel is igazolva, hogy az ősi nyelvtan egyformán kezelte őket.

Bábel öröksége feladat mindanyunk számára, de azért a nemzeti érzelmű értelmiségiek (talán még egy-két nyelvész is akadna) az átlagembernél többet vállalhatnának. J. M. Jauch *Are Quanta Real?* című párbeszédének egy kivonatával szeretném őket jobb belátásra bírni. Salviati, miután bemutat egy teljesen véletlenszerűnek (random) tűnő sorozatot, megadja annak pontos leképzési módját:

„The ... sequence looks random unless one has developed through a process of abstraction a kind of filter which sees a simple structure behind the apparent randomness.

It is exactly in this manner that laws of nature are discovered. Nature presents us with a host of phenomena which appear mostly as chaotic randomness until we select some significant events, and abstract from their particular, irrelevant circumstances so that they become idealized. Only then can they exhibit their true structure in full splendor.”

/A sorozat véletlenszerűnek látszik amíg az ember nem fejleszt ki egy elvonatkoztatási folyamatot, egy szűrőféleséget amely egyszerű szerkezetet varázsol a látszólagos összevisszaságba.

Pontosan így fedezték fel a természet törvényeit. A természet jelenségek sorát tárja elénk, amelyek legtöbbször összevissza véletlenszerűségeknek látszanak, mindaddig, amíg ki nem választunk néhány jelentős eseményt, és el nem vonatkoztatjuk őket sajátos, jelentéktelen körülményeiktől, úgyhogy eszményítjük őket. Teljes pompájukban csak ekkor tudják megmutatni valós szerkezetüket./

A gyökök szűrője a magyar szókincs egy csodálatos, az agyvelőhöz hasonló szerkezetét tárta elénk. A szóbokrok valóságos sövényeit nem lehet és nem is érdemes figyelmen kívül hagyni. Mindannyiunk közös érdeke ezeknek a sövényeknek a gondozása, lépünk hát rá együtt az ösvényre, mely önöknek tudományos sikereket, nekünk nemzeti büszkeséget, mindannyiunknak új és gyümölcsöző ismereteket jelenthet...

Irodalom:

Douglas R. Hofstadter *Gödel, Escher, Bach: an Eternal Golden Braid*

Varga Csaba [A magyar szókincs titka](#)

Varga András: [Ősi magyar nyelvtan](#)

Czakó Gábor *A magyar nyelv lelkéről*

Kiss Dénes [Bábel után](#)

Magyar Adorján [Az Ősműveltség](#)

Mesterházy Zsolt *A magyar bronzkor, Kr. e. 2800-800*

Marác László és Montvai Attila [A jelenkori magyar nyelv szókészleti fogalmi és jelentéstani szerkezetének numerikus elemzése](#)

Dr. Padányi Viktor *Dentu-Magyar*

Borbola János [A Magyarok Istene](#)

Molnos Angéla [Bolyai János üzeni](#)

Dávid Lajos *A két Bolyai élete és munkássága*

Noam **Chomsky** On Nature and Language

Umberto **Eco** The search for the perfect language

Giacomo **Rizzolatti** and Michael A. **Arbib** [*Language within our grasp*](#)

V.S. **Ramachandran** [*MIRROR NEURONS*](#) and imitation learning as the driving force behind
“the great leap forward” in human evolution

Végyári József [*Ragozó-rügyező magyar nyelvünk*](#)

Kiszely István A magyar nemzet őstörténete

H. Norton **Riley** [*The von Neumann Architecture of Computer Systems*](#)

<http://www.leventevezzer.extra.hu/mellar.doc>